

SVs alternative statsbudsjett 2017

– For folk flest

TA KAMPEN FOR
ET VARMT SAMFUNN

Innhold

Innledning **6**

Et samfunn med små forskjeller	6
En inkluderende fellesskole: Heldagsskolen	13
En offensiv klimapolitikk	14
Økonomisk politikk	15

Satsninger per område **18**

Arbeid og sosial	18
Miljø	20
Likestilling og familie	23
Kultur	27
Skatt og økonomisk politikk	30
Helse og omsorg	37
Justis	41
Barnehage og skole	43
Forskning og høyere utdanning	47

Kommunal og forvaltning	48
Flyktninger og asyl	52
Integrering	54
Næring	56
Transport	59
Utenriks og forsvar	62

Vedlegg **67**

Vedlegg 1: Skatter og avgifter	68
Vedlegg 2: Prioriteringer	72
Vedlegg 3: Inndekning	94

Innledning

Innledning: Det beste med Norge

Norge er et land med relativt små forskjeller, en sterk velferdsstat, høy arbeidsdeltakelse blant begge kjønn, sterke fagforeninger og en stabil økonomi. Dette har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Likevel vet vi at dette kan snu. Tallene viser at forskjellene øker, at arbeidsløsheten går opp og at flere må jobbe i midlertidige stillinger. Samtidig løper boligprisene fra unge som trenger bolig. Slik skapes og forsterkes forskjeller.

SV lanserer et budsjett der vi vil verne om det beste med det norske samfunnet, som små forskjeller, høy sysselsetting og sterke fellesarenaer. Vi foreslår kraftfulle tiltak for å redusere forskjellene, og vi foreslår viktige løft for velferden. Norge må være en del av klimaløsningen, ikke klimaproblemet. Med dette budsjettet peker vi veien framover for norsk klima- og miljøpolitikk.

Et samfunn med små forskjeller

Internasjonale sammenligninger viser at land med små forskjeller er bedre å bo i for alle. Store forskjeller skaper sosiale problemer, hemmer økonomisk vekst og ødelegger sosial mobilitet. Når forskjellene øker, vil stadig nye grupper bli rammet. Unge som skal inn i boligmarkedet i dag, taper kampen om boligene mot eiendomsspekulanter.

SVs alternative statsbudsjett

De 92 000 barna som vokser opp i fattige familier i dag, får en vanskeligere start på livet og risikerer å falle etter.

Økonomisk likhet handler ikke bare om fordelingen av penger, men om hvem som har makt i samfunnet. Når formue konsentreres til en liten gruppe, vil denne gruppen også få større makt i samfunnet. Økonomisk likhet handler derfor om demokratiet.

SV vil ha et samfunn der det ikke er dine foreldres økonomi som avgjør hvordan du klarer deg. Vi må gå til årsakene til ulikhet og ikke bare behandle symptomene. Vi vil ha en økonomi som virker for alle, og et fellesskap som ikke gir opp noen.

Vi legger fram en skattepolitikk med økt skatt på arv, formue, utbytte og eiendom, og lavere skatt på vanlige og lave arbeidsinntekter. Norge må ta tilbake retten til å styre vårt eget arbeidsliv, slik at arbeidsinnvandring skjer uten sosial dumping og press på lønnsnivået. Fellesskapet må ta en ny rolle som pådriver for bygging av nok boliger, og det må innføres et forbud mot profitt på grunnleggende velferd som barnehager, barnevern og eldreomsorg.

SV vil at fellesskapet skal eie fellesskapets verdier, som infrastruktur og ressursene i havet. Forvalter vi ressursene riktig, kan vi opprettholde et mangfold av trygge arbeidsplasser og spre gevinstene slik at de kommer hele folket til gode.

SV lanserer et budsjett der vi vil verne om det beste med det norske samfunnet, som små forskjeller, høy sysselsetting og sterke fellesarenaer.

Vi trenger et krafttak mot segregering, en aktiv likestillingspolitikk og sterke fellesarenaer som gir alle samme mulighet til å lykkes.

Vi legger her fram et framtdsrettet budsjett med konkrete forslag for å redusere forskjellene. Vi vil særlig trekke fram følgende fem punkter:

- Et omfordelende skattesystem
- Trygge jobber
- Bolig
- Barnefattigdom
- Integrering

1. Et omfordelende skattesystem

Et av de mest effektive grepene for å gjøre skattesystemet mer omfordelende, er å senke skatten på arbeid og øke den på formue, arv og eiendom.

Mange unge opplever at boligprisene løper fra dem, selv om de jobber hardt og sparer så mye de kan. Samtidig har vi et skattesystem som er rigget for spekulasjon og prisvekst. De som eier én eller flere boliger får hvert år skattefordeler for til sammen mange titalls milliarder kroner. Jo dyrere bolig, jo større skattefordeler. De som leier bolig ser ikke noe til disse fordelene. Det er bred enighet blant økonomer om at dette ikke er fornuftig. SV foreslår derfor lavere skatt på arbeid og høyere skatt på eiendom. De aller fleste vil tjene på en slik omlegging, samtidig som vi setter kursen mot et mer rettferdig skattesystem.

74 av de 100 rikeste i Norge er arvinger. Likevel prioriterte regjeringen å fjerne skatt på arv. Den rikeste tidelen i Norge eier halvparten av all formue i landet. Likevel har regjeringen kuttet formuesskatten gjennom flere år. Hovedargumentet for skattekuttene har vært at det ville skape flere arbeidsplasser, men i stedet blir stadig mer penger syltet ned i boligmarkedet. I stedet for å kutte skatten for de rikeste og håpe at pengene blir brukt til å skape arbeidsplasser, foreslår vi her å øke skattene for de som har mest og investere dem i framtida og nye arbeidsplasser.

Med prisveksten i dagens boligmarked er det mange som ikke får ta del i drømmen om å eie egen bolig.

2. Trygge jobber

Å ha jobb er den beste oppskriften for økonomisk trygghet. Det er derfor alvorlig når arbeidsledigheten er på et rekordhøyt nivå og arbeidslivet blir mer utrygt. Antallet midlertidig ansatte har økt kraftig etter at regjeringen svekket arbeidsmiljøloven og gjorde det lettere å ansette folk på midlertidig kontrakt. Svekkelsen av arbeidsmiljøloven har altså ikke skapt flere jobber, men flere midlertidige jobber.

Å kjøpe bolig i dagens marked er ikke enkelt. Det blir ikke lettere når man i tillegg bare har midlertidig stilling. Arbeidsinnvandringen har hatt mange positive konsekvenser for norsk økonomi. Likevel har utviklingen de siste årene vist at mange bransjer sliter med omfattende sosial dumping. Det undergraver muligheten til å leve av egen inntekt for både norske og utenlandske arbeidere, og bidrar til en todeling av arbeidsmarkedet.

For å møte dette må samfunnet sørge for et gjennomorganisert arbeidsliv og sterkere styring fra myndighetenes side. Vi foreslår blant annet en kraftig styrking av Arbeids-tilsynet, Skatteetaten og Økokrim. Ungdom er spesielt utsatt når arbeidsløsheten stiger. SV går inn for en ungdomsgaranti som skal sikre utdanning, aktiviteter og tiltak som hjelper ungdom i arbeid.

3. Bolig

Boligprisene har nesten doblet seg de siste ti årene. Lav rente og for få nye boliger er viktige forklaringer bak dette. Samtidig blir boligprisene fyrt opp av et skattesystem som kraftig favoriserer dem med flest og dyrest bolig. Skattesystemet er overmodent for endring. SV foreslår derfor lavere skatt på arbeid og høyere skatt på eiendom.

Med prisveksten og spekulasjonen i dagens boligmarked er det grunn til å frykte at mange ikke får ta del i drømmen om å eie egen bolig, og at de må leie i et lite regulert privat marked. Kommunene og staten må ta en mer aktiv rolle i boligmarkedet. SV foreslår å styrke Husbanken gjennom en ordning hvor de som ikke har egenkapital til å komme seg inn på boligmarkedet, kan få lån av Husbanken til å gjøre dette. Det må bygges flere offentlige utleieboliger og studentboliger for å motvirke prispress i leiemarkedet.

Mange trenger økonomiske hjelp for å leie bolig. Likevel har Regjeringen sørget for at færre får bostøtte. SV foreslår å øke og forbedre ordningen med bostøtte og øke lånerammene til Husbanken kraftig.

Kommunene og staten må ta en mer aktiv rolle i boligmarkedet.

4. Barnefattigdom

92 000 barn lever i fattige familier. Noen grupper er mer utsatte enn andre. Enslige forsørgere og familier med svak tilknytning til arbeidslivet er særlig utsatt. Mens barn med innvandrerbakgrunn bare utgjør 13 prosent av befolkningen, kommer halvparten av de fattige barna i Norge fra denne gruppen. Grupper fra land fra utenfor Europa er overrepresentert i statistikken. Samtidig trekker Statistisk sentralbyrå fram arbeidsinnvandring fra EU/EØS som en viktig årsak til økningen i antall fattige barn. Dermed er det ikke mulig å bekjempe fattigdommen uten både en kraftfull integreringspolitikk og en innsats mot sosial dumping i arbeidslivet.

Barn med foreldre med dårlig økonomi opplever ofte utestengelse. Dette gjelder alt fra barnehage til deltakelse i fritidsaktiviteter. SV vil derfor innføre områdesatsinger flere steder i landet enn i dag. Slike satsinger utarbeides sammen med berørte kommuner, og kan inneholde gratis halvdagsplass i barnehage og SFO, deltakelse i kulturtilbud eller annet som er viktig for å gi alle barn mulighet til deltakelse. SVs bibliotekløft gjør at flere får tilgang til kulturtilbud over hele landet.

For dem med lavest inntekt er offentlige ordninger ekstra viktige. Om barnetrygden hadde blitt regulert i takt med prisstigningen de siste to tiårene ville vi hatt omtrent 18 000 færre fattige barn i dag. Høyresiden ønsker å behovsprøve barnetrygden. Det er feilslått politikk. Behovsprøving betyr at en innfører nok en ordning som man mister om man kommer i arbeid. En behovsprøving vil gjøre barnetrygden til sosialhjelp. Dermed skaper man en fattigdomsfelle fordi det i mange tilfeller ikke vil lønne seg å jobbe. Barnetrygden kan sees på som et skattefradrag for de økte utgiftene med barn, bare at den også går til dem med så lav inntekt at de ikke får glede av skattefradrag. Det er derfor barnetrygden er så viktig for omfordeling. Derfor foreslår SV en kraftig opptrapping av barnetrygden samtidig som vi øker skatten for dem med de høyeste inntektene.

Heldagsskolen innebærer å heve kvaliteten på tiden barna allerede tilbringer på skolen.

5. Integrering

Innvandrere er i dag overrepresentert i fattigdomsstatistikken. En viktig forklaring til dette er at mange ikke er i arbeid. Spesielt gjelder dette kvinner. Å satse på integrering og språkopplæring handler om å gi den enkelte mulighet til å ta del i samfunnet. Men det er også lønnsomt for samfunnet at så mange som mulig kan bidra med sin kompetanse i arbeidslivet og betale skatt framfor å være avhengig av overføringer.

SV foreslår i dette budsjettet en opptrapping mot en «språkmilliard». Vi foreslår at nyankomne asylsøkere og flyktinger skal få 250 timer språkopplæring, og at Jobbsjansen, som er et vellykket program for å få innvandrere ut i arbeidslivet, styrkes. I tillegg vil vi gi kommunene mer i integreringstilskudd slik at de får større rom til å tilpasse den grunnleggende opplæringen til den enkelte. Vi foreslår å videreføre og styrke områdesatsningene i områder med høy minoritetsandel, og videreføre ordninger som gratis kjernetid i barnehagene og gratis SFO i de samme områdene. Dette treffer målrettet og gjør at alle barn kan delta, at de blir integrert, og at de får tidlig språkopplæring. Kontantstøtten er frihet for noen, men i praksis en fattigdomsfelle for mange andre. Det er i stor grad kvinner som blir hjemme med barna når de egentlig kunne jobbet og samtidig hatt barna i barnehagen. SV foreslår å avvikle kontantstøtten og gjøre den om til en kommunal ventestøtte for familier som ikke har barnehageplass.

En inkluderende fellesskole: Heldagsskolen

En god barndom varer hele livet. Gjennom sterke fellesarenaer gir vi barna våre best forutsetninger for å lykkes. SV vil satse stort på barna gjennom å budsjettere for en stor velferdsreform for skolen. Heldagsskolen betyr ikke at barna skal være lengre på skolen, men å heve kvaliteten på tiden de allerede tilbringer på skolen.

Heldagsskolen er framtidens viktigste reform for økt kunnskap, sosial utjevning og god folkehelse. Når vår mest innbringende råvare skal utfases og ikke lenger vil gi oss store fondsinntekter, blir prioritering av skole og barnehage enda viktigere for den oppvoksende generasjonen.

SV vil ha en skole hvor det er enda flere kvalifiserte lærere. Lærerne skal ha tid og ressurser til å følge opp den enkelte elev, og elevene skal få de beste forutsetningene for både trivsel og læring. I dette budsjettforslaget presenterer vi det første steget i retning av vår velferdsreform. Skoledagen skal utnyttes bedre til beste for hver enkelt elev. Det innebærer mer kunnskap og dybdelæring, leksehjelp til alle, vekt på kreativ læring, mer tid til praktiske og estetiske fag, fysisk aktivitet og sunn og gratis skolemat.

I vår opptrapping av heldagsskolen vil vi starte med en ambisiøs lærergaranti om maks antall elever per skole. Vi vil innfase øvingsarbeid på skolen med lærer for mellomskoletrinnet og prioritere fysisk aktivitet og sunn skolemat for ungdomsskolen.

Med SVs forslag skaper vi en bedre skoledag for barna, en bedre hverdag for familiene og en bedre arbeidsdag for lærerne.

En offensiv klimapolitikk

En ny klima- og miljøpolitikk innebærer omstillinger for samfunnet og befolkningen. Men ikke å satse vil bety langt mer krevende omstillinger når konsekvensene av klimaendringene for alvor slår inn. Konsekvensene av ikke å gjennomføre en god klima- og miljøpolitikk i dag, vil gi oss uoverskuelige problemer i morgen.

Naturen skal gi levebrød, glede og velferd også for barna våre. Da må vi stanse klimaendringene og utryddelsen av planter og dyr. Vi vil sørge for nullutslipp av klimagasser, ren luft i byene og vern av naturen.

Det skjer store bevegelser i verden nå bort fra fossil energi og over til fornybar. Etterspørselen etter fossil energi vil måtte avta i årene som kommer om verden skal ha mulighet til å nå klimamålene. Norge har de beste forutsetninger for å omstille seg til nye industrieventyr, basert på den grønne teknologien som verden trenger i framtida. Stadig flere viktige deler av næringslivet ser at kun nullutslipp er godt nok og at klimavennlig industri er et konkurransefortrinn. Nabolandene våre har offensive fornybarsatsninger. Norge må ikke bli hengende etter.

I dette budsjettforslaget øker vi prisen på forurensning og reduserer skattesubsidiene til investeringer i oljeindustrien. Vi foreslår målrettede virkemidler for omstilling, innovasjon og utvikling av nye arbeidsplasser. Slik skaper vi framtidens miljøvennlige næringsliv.

Økonomisk politikk

SV foreslår store endringer i skattesystemet for å sikre vekst, fordeling og en miljøvennlig framtid. Vi vrir skattene bort fra arbeid og over til formue, arv og bolig. Vi foreslår å øke prisen på forurensing for å forsterke farten på omstillingen til nullutslippssamfunnet. Samtidig går folk flest samlet sett i pluss eller omtrent likt som i dag. Dette er mulig fordi vi samtidig kutter inntektsskatten. Samlet foreslår vi å øke skattenivået tilbake til 2013-nivå i tillegg til innføring av moms på finanssektoren.

Regjeringen har økt oljepengebruken kraftig og brukt handlingsrommet på å kutte skattene til de rikeste. Om oljepengebruken fortsetter i dagens tempo vil oljefondet være tomt i løpet av få tiår. Dermed har regningen sendt regningen for skattepolitikken til framtidige generasjoner.

Det mangler ikke på rikdom i Norge til å sikre velferden. Det viktige er hvordan rikdommen fordeles. SV vil jobbe for at vi blir mindre, ikke mer, avhengig av oljeinntektene framover. Derfor foreslår vi en oljepengebruk som ligger 7 milliarder kroner under regjeringens forslag.

Gjennom et omfordelende skattesystem og forbedring av velferdsordningene sikrer vi at gevinstene i samfunnet kommer alle til gode framfor at de samler seg hos noen få. En rettferdig fordeling av godene er avgjørende for at vi skal lykkes som samfunn. Det er samtidig god næringspolitikk. For å møte framtiden trenger vi også en aktiv næringspolitikk og vilje til å satse på omstilling. SV presenterer her en kraftfull pakke for omstilling og utvikling av framtidens næringsliv. Samspillet mellom en aktiv næringspolitikk, små forskjeller og gode velferdsordninger vil være det som gjør at Norge lykkes også i framtiden.

Satsningene per område

Arbeid og sosial

Det er rekordmange arbeidsløse i Norge. Å stå utenfor arbeidslivet rammer ikke bare de arbeidsløse og familiene deres, det rammer hele samfunnet. Vi må sørge for at fellesskapet stiller opp med den støtten som skal til for at folk både klarer å stå oppreist under arbeidsløsheten, og lettere finner seg nytt arbeid.

Unge i arbeid

Ungdom er spesielt utsatt når arbeidsløsheten stiger. Med tusenvis av arbeidsløse ungdommer trenger NAV sterkere muskler til å følge opp ungdommene. I dag er ventetiden for hjelp altfor lang, for mange over et år. SV går inn for en ungdomsgaranti som skal sikre utdanning, aktiviteter og tiltak som hjelper ungdom i arbeid.

Trygg inntekt

Selv om en av foreldrene dine er syk, har du rett på en trygg oppvekst. Regjeringen har valgt å kutte i barnetillegget for uføre. Det rammer barn med foreldre som ikke har helse til å jobbe. SV gjeninnfører barnetillegget for dem som har fått kutt.

Trygt arbeidsliv

De siste årene har sosial dumping og mer bruk av anbud ført til press på lønns- og arbeidsvilkårene i en rekke sektorer. I en situasjon med høy arbeidsinnvandring må samfunnet sørge for et gjennomorganisert arbeidsliv og sterkere styring fra myndighetenes side. Vi foreslår i dette budsjettet å øke skattefradraget for fagforeningskontingent, styrke Arbeidstilsynet og opprette to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Ny ungdomsgaranti som gir ungdom under 25 år rett til arbeid, aktivitet eller kvalifisering innen tre måneder	350 mill
Arbeidsmarkedstiltak for arbeidsløse	256,5 mill
Gjeninnføre barnetillegget for uføre	37 mill
Styrke bilstønadordningen	30 mill
Tilskudd til arbeid for heltidskultur	50 mill
Tilskudd til 6-timersdag	50 mill
Styrke Arbeidstilsynets arbeid mot kriminalitet og sosial dumping Etablere to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet	60 mill

Miljø

SV vil overlevere kloden i bedre stand enn vår generasjon overtok den. Naturen skal gi levebrød, glede og velferd også for barna våre. Da må vi stanse klimaendringene og utryddelsen av planter og dyr. SV vil sørge for nullutslipp av klimagasser, ren luft i byene, vern av naturen og stans i plastforsøplingen av havet.

I alt foreslår SV om lag 8,6 milliarder kroner i økt satsing på miljø i dette budsjettet. Av dette går 4,7 milliarder kroner til en miljøsatsing i transportsektoren.

Bare nullutslipp er godt nok

Tiden for å forurense og bruke fossile løsninger er forbi. Norge trenger en politikk som bygger på regelen om at bare nullutslipp er godt nok. Vi må gå over til biler, fabrikker, båter og hus som ikke forurenser.

SV vil gjennomføre en storsatsning på kollektivtrafikk, sykkel, jernbane og elbiler. Dette gjør vi gjennom økte bevilgninger, og ved å legge om miljøavgiftene. Les mer om dette under transportkapittelet

Grønn omstilling er viktig både for å bekjempe klimaendringene og for å sørge for at vi har noe å leve av etter oljen.

Norge trenger en politikk som bygger på regelen om at bare nullutslipp er godt nok.

Ved å være tidlig ute med nullutslippsløsninger kan Norge trygge og skape arbeidsplasser.

SV foreslår 630 mill. kroner for å kutte utslipp og spare energi i industri, havner og bygg gjennom Enova. Vi øker også satsningen på både miljøteknologi i næringslivet og på CO₂-fangst og -lagring fra industrien. Vi skjerper skattene på forurensing og foreslår skattefradrag for klimatiltak i husholdningene. SV vil vri Norges forskningsinnsats bort fra forskning på olje og over på framtidens løsninger. SV går inn for å bygge en demonstrasjonspark for havvind.

Vi må også utruste kommunene til å gjennomføre klimatiltak og klimatilpasninger. Slik blir vi bedre forberedt på klimaendringene som kommer i form av skred, flom og styrtregn.

SV vil også øke Norges internasjonale klimainnsats. Vi øker støtten til Norges viktige arbeid for å ta vare på regnskogen, til beste for menneskene som lever i skogen, skogens planter og dyr og verdens klima. I tillegg øker vi støtten til fornybar energi og fattige lands tilpasninger til klimaendringene.

Ingen arter å miste

I verden i dag utryddes planter og dyr i et urovekkende tempo. Fortsetter utryddelsen som i dag, vil 2/3 av dyrene på kloden ha forsvunnet mellom 1970 og 2020. I Norge lever halvparten av de truede artene i skogen, og derfor trapper SV opp støtten til skogvern hvert eneste år. Vi øker også støtten til å ta vare på andre truede naturtyper og arter som for eksempel slåtteeuger, rovdyr og villaks.

Rikdommen i elver, fjorder og hav

Naturen i Norge rommer ufattelig stor fornybar rikdom som må tas vare på. SV budsjetterer med økt innsats mot plastforsøplingen av havet, vern av villaksen og en handlingsplan for truet sjøfugl. Vi foreslår også en egen avgift på dumping av gruveavfall. Slik kan vi ta bedre vare på norske fjorder og få utnyttet avfallsressursene i stedet for å dumpe dem.

Naturen er for alle

Å ferdes fritt ved sjøen, på fjellet og i skogen gir både barn og voksne stor glede. SV øker derfor støtten til nasjonalparker, friluftaktiviteter og friluftorganisasjoner.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Økt satsting på kollektiv, jernbane, sykkel og lading av elbil	4,2 mrd. kr
Støtte til utslippskutt i næringsliv, industri, bygg og havner	1 mrd. kr
Tilpasning til klimaendringer	650 mill. kr
Ta vare på norsk natur	830 mill. kr
Ta vare på vann, elver, fjord og hav (også inkludert i tallet over)	250 mill. kr
Støtte til fattige lands klimainnsats	690 mill. kr

Likestilling og familie

Likestilling

SV er et feministisk parti. Likestilling innebærer større frihet for alle. Skjeve maktforhold i samfunnet må bekjempes gjennom en aktiv politikk for mer likestilling. Det er nødvendig fordi kvinner fremdeles tjener mindre enn menn, jobber mer ufrivillig deltid, og flere kvinneorienterte yrker er utsatt for kommersialisering og press på lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår.

Vold og overgrep er et stort samfunnsproblem og det må derfor tas store grep på samfunnsnivå.

Sterke kunnskapsmiljøer og kvinneorganisasjoner er en forutsetning for økt likestilling. SV styrker kunnskapsmiljøene og kvinneorganisasjonene gjennom vårt budsjett.

Like muligheter i arbeidslivet

Skal kvinner og menn få like muligheter, må vi ta strukturelle, politiske grep for å rette opp skjevhetene. Derfor styrker vi trepartssamarbeidet for likestilling og bevilger mer penger til likestillingssatsinger i arbeidslivet.

SVs alternative statsbudsjett

Fast og full jobb er viktig for trygghet og økonomisk frihet. SV satser på heltidskultur i arbeidslivet, styrket likestillingssamarbeid mellom partene i arbeidslivet, flere erfaringer med seks timers arbeidsdag og gjenreisning av arbeidsmiljøloven.

Trygghet fra vold

Altfor mange lever i dag med vold og trusler om vold og overgrep. Arbeidet for trygghet fra vold og overgrep må prioriteres høyt. SV vil gi mer penger til krisesentre, voldsforebygging, sentre mot incest og overgrep. SV foreslår et nasjonalt program mot seksuell trakassering.

Familie

Familiepolitikken til SV handler om likestilte familier og trygghet gjennom sterke fellesskapsløsninger. SV satser på trygg fødselsomsorg, god permisjonstid og hjelp til utsatte familier. Vi fortsetter barnehagesatsingen, med flere plasser, mer kvalitet, gratis halvdagsplass for flere og makspris for alle. Barnefamilier får bedre råd gjennom satsing på barnetrygden.

Fast og full jobb er viktig for trygghet og økonomisk frihet.

God hjelp for familiene

Foreldrepermisjon skal gi en trygg start på nye liv. I dag kan foreldre velge mellom å ta ut 80 eller 100 prosent lønn under foreldrepermisjonen. SV foreslår en ny ordning med mulighet for 90 prosent lønn i 54 permisjonsuker. Pappapermen skal igjen bli 14 uker. SV endrer kontantstøtten til en ventestøtte for de familiene som ikke har fått barnehageplass ennå, og overfører ansvaret for utbetaling av ventestøtten til kommunene.

Familier som får flere barn på én gang, trenger ekstra hjelp. SV foreslår at tvillingfamilier skal få ti uker ekstra permisjon, sånn at begge foreldrene kan være sammen hjemme den første tiden. For trillingfamilier foreslår vi at begge foreldrene skal få være hjemme sammen hele det første året.

Færre fattige barn

I dag lever 92 000 barn i fattigdom i Norge. Barnetrygden er blant de mest treffsikre virkemidlene for å få barn ut av fattigdom. En ordning som er lik for alle, men som betales over skatten, gjør at den som har mest betaler mer for barnetrygden enn den som har minst. Derfor er barnetrygden den mest omfordelende overføringen. SV foreslår økt barnetrygd for alle ved å lønnsjustere satsene. I tillegg foreslår vi en målrettet økning til familier som har mange barn og enslige forsørgere, fordi de har større risiko for fattigdom.

Barn med foreldre med dårlig økonomi opplever ofte utestengelse. Dette gjelder alt fra barnehage til deltakelse i fritidsaktiviteter. SV vil derfor innføre områdesatsinger flere steder i landet enn i dag. Slike satsinger utarbeides sammen med berørte kommuner, og kan inneholde gratis halvdagsplass i barnehage, gratis SFO, deltakelse i kulturtilbud eller annet som er viktig for å gi alle barn mulighet til deltakelse. SVs bibliotekløft gjør at flere får tilgang til kulturtilbud over hele landet.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Øke barnetrygden - for bedre fordeling og mindre fattigdom	1 285 mill
Barnevern – kommunalt barnevernløft, styrking av fylkesnemnder og trygghet for ansatte	585 mill
Bedre finansiering av voldtektssentre, krafttak for krisesentre og incestsentre Nasjonalt program mot seksuell trakassering	58 mill
Øke støtten til kvinneorganisasjonene. Styrke arbeidet til regionale sentre for likestilling.	25 mill
En tryggere start - ekstra felles permisjonstid for flerlingfamiliene	11 mill
Nytt alternativ: 54 ukers foreldrepermisjon med 90 prosent lønn	
Styrke LHBT-organisasjonene	5 mill
Gratis halvdagsplass i barnehagene for flere	80 mill
SFO: Tilskudd for gratis halvdagsplass i områder med høy andel minoritetsspråklige barn, samt økt kompetanse	100 mill
Tilskudd til by og områdeutvikling, blant annet Groruddals-satsningen, og områdesatsning i Bergen, Drammen og Trondheim	30 mill
Få pappapermen tilbake – øke fedrekvoten til 14 uker	
Tilskudd til 6-timersdag og arbeid for heltidskultur	100 mill

Kultur

SV mener kultur har en stor egenverdi og ønsker en mangfoldig og inkluderende kulturpolitikk. Offentlige midler må brukes på å fremme viktige kulturuttrykk som ikke kan finansieres av markedet alene. Flest mulig skal ha anledning til å oppleve og utøve kunst og kultur, uavhengig av størrelsen på lommeboka eller hvor de bor.

SV styrker støtten til kulturformål med 919 millioner i forhold til regjerings forslag. Det er første ledd i en opptrapping som skal sikre at 1 prosent av statsbudsjettet brukes til kulturformål i løpet av neste stortingsperiode. Disse friske midlene er avgjørende både for å bevare de viktige kulturinstitusjonene vi har, og ikke minst legge til rette for nye og friske satsninger. Første del av opptrappingsplanen inneholder følgende satsninger:

Nasjonalt biblioteksløft

Bibliotekene gjør kunnskap, kultur, litteratur og verdier tilgjengelig for alle grupper i samfunnet, uavhengig av sosiale, økonomiske og geografiske skillelinjer. SV viderefører derfor det flerårige bibliotekløftet på 1 milliard over 5 år, og bevilger 200 millioner til kommunene og 50 millioner i utviklingsmidler til bibliotekene.

Ytringsfrihet- og mediesatsning

Norske medier er under sterkt økonomisk press, blant annet på grunn av manglende annonseinntekter. Staten skal ikke fullfinansiere alle medier i Norge, men det offentlige må ta sin del av ansvaret om vi skal ha en sterk, fri og uavhengig presse også i fremtiden. SV vil styrke de eksisterende ordningene for mediestøtte. I tillegg lanserer vi en nysatsning på innovasjonsstøtte til lokalaviser og en ny tilskuddsordning for kvalitetsjournalistikk for å styrke den uavhengige og gravende journalistikken.

Kunstnerøkonomi

Kunstnere er en av de få yrkesgruppene i Norge som har opplevd en nedgang i reallønn de siste årene. SVs mål er at kunstnere skal ha samme vilkår og rettigheter som andre arbeidstakere. Et rikt kulturliv betinges av økonomisk uavhengige kunstnere. Et første løft gjøres i årets alternative statsbudsjett ved å øke satsene for og antallet kunstnerstipend og honorarer. Vi styrker også alle nasjonale, regionale og lokale institusjoner ved å øke støtten deres i tråd med pris- og lønnsvekst.

Bibliotekene gjør kunnskap, kultur, litteratur og verdier tilgjengelig for alle grupper i samfunnet, uavhengig av sosiale, økonomiske og geografiske skillelinjer.

Kultur og næring

SV ønsker å legge bedre til rette for at det skal være mulig å leve av å produsere kunst og kultur i Norge. Dette gjør vi ved å styrke eksisterende ordninger i kulturlivet som gjør det lettere å leve av å være kunstner, og som bidrar til at publikum får et enda større kulturtilbud å velge i. Vi vil blant annet øke midlene til film- og musikkfestivaler og Norsk kulturfond.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Nasjonalt biblioteksløft	250 mill
Bedre kunstnerøkonomi	58 mill
Gjeninnføre kulturskoletimen	84 mill
Ytringsfrihet- og mediesatsning	107 mill
Styrke frivillige organisasjoner	118 mill
Film, musikk, teater, museer og annen kultur	194 mill
Styrke norsk kulturfond	80 mill

Skatt og økonomisk politikk

SV foreslår i dette alternativbudsjettet en omlegging av skatte- og avgiftspolitikken for å skape bedre fordeling og redusere klimagassutslippene. Vi foreslår å senke skatten på arbeid, samtidig som vi foreslår skatteøkning på formue, arv og eiendom. Dette vil omfordele verdier i samfunnet og føre til en mer rettferdig skatt. Samtidig foreslår vi å gjøre forurensing dyrere gjennom økte miljøavgifter. De fleste vil tjene på denne omleggingen, noe vi vil vise med konkrete regneeksempler.

Rettferdig skatt

Norge er et land med relativt små forskjeller, men ulikheten øker. De 10 prosent rikeste husholdningene i Norge eier halvparten av all nettoformue, og 74 av de 100 rikeste i Norge arvinger. Samtidig er det flere som sliter med å få endene til å møtes, og antallet barn i fattige familier vokser.

Prisveksten i boligmarkedet er så høy at mange ikke får oppfylt boligdrømmen sin. Det skapes et a- og b-lag mellom dem som er inne i boligmarkedet og dem som er utenfor. Unge som ikke kan få økonomisk hjelp av sine foreldre får det stadig vanskeligere med å komme seg inn i boligmarkedet.

SV foreslår i dette budsjettet store reduksjoner i skatt på vanlige og lave inntekter, samtidig som vi øker skatten på de høyeste inntektene og formuene. Skattesystemet både kan

SVs alternative statsbudsjett

og bør bli mer omfordelende. Skattesystemet må gjøre det mer lønnsomt å jobbe, ikke mer lønnsomt å arve.

Vi foreslår å øke formuesskatten. Satsen reverseres tilbake til det den var i 2013, på 1,1 prosent, med et bunnfradrag på 1 mill. kroner. På formuer over 20 mill. kroner foreslår vi en sats på 1,3 prosent. Vi går også i mot de store skatte-kuttene til aksjeeiere ved å fjerne den såkalte aksjerabatten. Arveavgiften bør gjeninnføres. Vi foreslår derfor at det lages en modell for en mer omfordelende arveavgift. I tillegg foreslår vi en langt mer omfordelende inntektsskatt, hvor de fleste får lavere skatt samtidig som de med høyest inntekt må betale mer.

Dagens skattesystem for bolig er laget sånn at de med dyrest bolig og mange boliger får langt større skattefordeler enn folk flest. Det offentlige bruker til sammen 24 milliarder kroner i 2016 på disse fordelene, selv når vi regner inn kommunal eiendomsskatt og dokumentavgiften. Dette bidrar til å fyre opp boligprisveksten enda mer. Systemet belønner de rikeste og straffer dem som er utenfor boligmarkedet.

SV foreslår en alternativ modell som de fleste vil tjene på. Vi foreslår å gjeninnføre fordelsbeskatning av bolig og dermed øke skatten på bolig og fritidseiendom. På den andre siden bruker vi inntektene til å senke skatten på arbeid sånn at dette mer enn kompenseres. I fordelingstabellen under kan du se hvordan dette slår ut for ulike inntektsgrupper. Den viser at de fleste vil tjene på denne omleggingen.

Miljøvennlig skatt

Det må koste mer å forurense. Men dette må skje på en måte som er sosialt rettferdig. SV foreslår i dette alternative statsbudsjettet en økning i miljøavgiftene, samtidig som skatten på arbeid reduseres. På den måten vil det lønne seg mer å velge miljøvennlige løsninger samtidig som de fleste likevel går i pluss.

SV foreslår å øke avgiftene på fossilt drivstoff og utslipp av CO₂. I tillegg vrir vi bilavgiftene sånn at det lønner seg mer å velge nullutslippsbiler. Vi foreslår å innføre skattefritak for

SVs alternative statsbudsjett

arbeidsgiverfinansiert månedskort i kollektivtransporten for å gjøre det mer attraktivt å bruke kollektive alternativer. Dette vil også føre til en økning i inntektene for kollektivselskapene, noe som vil føre til at det kan investeres i enda bedre kollektivtilbud.

Fordelingsvirkning sammenlignet med regjeringens forslag for 2017

I tabellen under har vi satt opp en oversikt over hvordan skatteendringene slår ut for ulike inntektsgrupper. Minus foran tallene betyr skattelette. Tabellen viser skatteendringer som følge av våre forslag på inntektsskatt, formuesskatt, den nye skatten på eiendom og sammenlagt effekt.

Bruttoinntekt (kr)	Endring i inntekts- og utbytteskatt	Endring i formuesskatt	Ny skatt på eiendom	Sammenlagt endring
0-150 000	-400	500	0	100
150-200 000	-2 000	900	100	-1 000
200-250 000	-3 200	900	300	-2 000
250-300 000	-3 800	1 000	500	-2 300
300-350 000	-4 300	1 200	600	-2 500
350-400 000	-4 200	1 300	600	-2 300
400-450 000	-4 200	1 300	700	-2 200
450-500 000	-4 300	1 200	800	-2 300
500-600 000	-4 000	1 500	900	-1 600
600-750 000	-300	2 100	1 200	3 000
750 000 - 1 mill	5 600	3 700	1 600	10 900
1 mill. og over	47 200	17 500	2 500	67 000
I alt	-600	2 200	700	2 300

Tallene er hentet fra Finansdepartementets svar på SVs spørsmål til statsbudsjettet 2017 og viser gjennomsnittlige endringer.

Fordelingsvirkning sammenlignet med 2016

Tabellen under viser fordelingsvirkning av SVs budsjett sammenlignet med 2016:

Brutto- inntekt (kr)	Endring i inntekts- og utbytteskatt	Endring i formueskatt	Endring i eiendom- skatt	Sammenlagt endring
0-150 000	-600	500	0	-100
150-200 000	-2 400	900	100	-1 400
200-250 000	-3 700	900	300	-2 500
250-300 000	-4 300	1 000	500	-2 800
300-350 000	-4 900	1 200	600	-3 100
350-400 000	-5 000	1 300	600	-3 100
400-450 000	-5 100	1 300	700	-3 100
450-500 000	-5 300	1 200	800	-3 300
500-600 000	-5 100	1 500	900	-2 700
600-750 000	-1 600	2 000	1 200	1 600
750 000- 1 mill.	4 100	3 600	1 600	9 300
1 mill. og over	46 300	16 000	2 500	64 800
I alt	-1 400	2 100	700	1 400

Skattenivå og oljepengebruk

Stadig økende oljepengebruk gjør oss mer oljeavhengige og påvirker den landbaserte industrien negativt. Det øker presset på landbasert, eksportavhengig industri og skyver regningen for dagens velferd over på fremtidige generasjoner, som ikke kan regne med de samme inntektene. Når regjeringen bruker oljepenger for å smøre skattekuttene sine, flytter de formue fra bunnen av havet til rike arvingers bankkontoer. Om oljepengebruken fortsetter å utvikle seg i samme tempo vil oljefondet være tomt i løpet av få tiår.

SVs alternative statsbudsjett

SV omfordeler heller mer penger gjennom skattesystemet, slik at politikken både blir mer miljøvennlig og solidarisk, og foreslår å redusere oljepengebruken med 7 mrd. kroner.

Vi foreslår i dette budsjettet å øke skattenivået tilbake til 2013-nivået i tillegg til innføringen av finansskatt. Dette er i tråd med det vi har foreslått i de to forrige alternative statsbudsjettene. Totalt foreslår vi å øke skattenivået med 23,2 mrd. kroner påløpt og 22,0 mrd. kroner bokført.

Regneeksempler

SV foreslår en helhetlig endring i skattesystemet som fremmer både fordeling og miljø. For å illustrere dette setter vi her opp regneeksempler for to ulike husholdninger. Alle tall er regnet i forhold til regjeringens forslag for 2017.

Husholdning 1

- Familie med to voksne og to barn
- De voksne tjener 400 000 kroner hver
- De har ingen formue men eier sin egen bolig
- Det yngste barnet går i barnehage
- De har gjennomsnittlig strømforbruk (ca. 16 000 kWh i året)
- De har to dieserbiler med gjennomsnittlig kjørelengde og forbruk (12 300 km i året, og et forbruk på 0,74 l/mil)

Lavere skatt (sum av redusert inntektsskatt og økt skatt på eiendom)	7 200 kr
Økte drivstoffavgifter to dieserbiler	-2 855 kr
Strøm	-160 kr
Makspris barnehage på 2 680 kr (kun prisjustering – 25 kr mindre enn regjeringen)	550 kr
Prisjustering av barnetrygd	629 kr
Husholdningen sitter igjen med mer	5 363 kr

Skattesystemet må gjøre det mer lønnsomt å jobbe, ikke mer lønnsomt å arve.

Husholdning 2

- Enslig uten barn
- Tjener 400 000 kroner
- Har ingen formue, men eier sin egen bolig
- Gjennomsnittlig strømforbruk
- Diesebil med gjennomsnittlig kjørelengde og forbruk

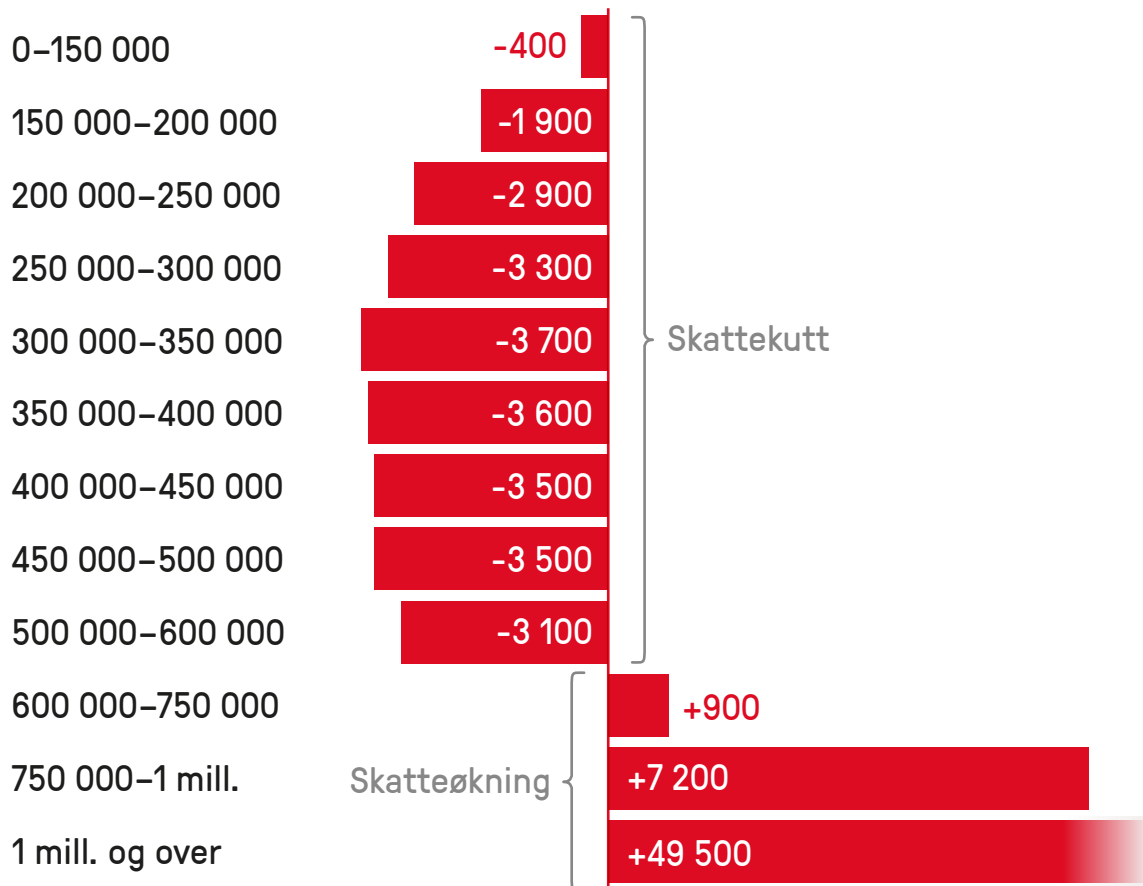
Lavere skatt (sum av redusert inntektsskatt og økt skatt på eiendom)	3 600 kr
Diesel	-1 428 kr
Strøm	-160 kr
Husholdningen sitter igjen med mer	2 012 kr

Verdien av bedre velferdstjenester som bedre skole med flere lærere og skolemat, flere barnehageopptak i året, bedre kapasitet i sykehusene og sterkere kommuneøkonomi er ikke tatt med. I tillegg foreslår SV blant annet også lavere moms for kollektivtrafikk og reiseliv, skattefritak i arbeidsgiverfinansiert månedskort, prisjustert NRK-lisens, ny miljøavgift på fossil plast og ingen reduksjon av årsavgiften for biler.

Fordelingseffekt

Graf: Fordelingseffekt av SVs budsjett målt mot regjeringens forslag for 2017. Sammenlagt endring i skatt på inntekt, utbytte og eiendom.

Bruttoinntekt (kr)

Helse og omsorg

Alle skal være trygge på at vi får hjelp om vi eller noen i familien blir syke eller skadet. Det må være gode helsetjenester i hele landet. Det er viktig at lokalsykehusene ikke bygges ned, og at flytting av oppgaver ikke fører til at mange pasienter blir kasteballer mellom stat og kommune. Økt byråkrati og store kutt rammer alt fra fødselsomsorg til psykiatri. SV vil ha gode fagmiljøer på alle sykehus og akuttfunksjoner over hele landet.

Sykehusøkonomi

SV foreslår å styrke sykehusøkonomien og endre finansieringsmodellene i sykehusene slik at kvalitet settes først. Blant annet fjerner vi såkalt «innsatsstyrt» og «kvalitetsbasert» finansiering. Dette er markedsmodeller som flytter oppmerksomhet fra faglighet og behandling til det som er lettest å måle. SV mener staten skal betale hele regningen for overgrepsmottakene som sykehusene har overtatt ansvaret for.

Eldreomsorgen trenger en tillitsreform der eldre selv samarbeider med ansatte i tjenestene for å få en best mulig hverdag og omsorg.

Rus og psykisk helse

Rusomsorgen trenger et ekte løft, med øremerkede midler. De viktigste satsningene er behandling med integrert ettervern og livsviktige tiltak for å redusere skader for de som sliter med rusavhengighet, for eksempel utdeling av rent utstyr eller helsehjelp på gata.

Psykisk helsetilbud med lav terskel mangler over store deler av landet. For å bidra til bedre tilbud i kommunene setter SV av egne midler til en opptrappingsplan for nært og tilgjengelig psykisk helsetilbud i kommunene.

Omsorgstjenester

SV ønsker at helsestasjonene og skolehelsetjenesten skal være rustet til å følge opp de som trenger det. Uten øremerking kommer det ingen skikkelig opptrapping. Eldreomsorgen trenger en tillitsreform der eldre selv samarbeider med ansatte i tjenestene for å få en best mulig hverdag og omsorg. SV vil ha økt bemanning og god kvalitet i omsorgstjenestene.

En god hverdag

Habilitering og rehabilitering kan være helt avgjørende for livskvalitet om man får en sykdom eller en funksjonsnedsettelse. SV opprettholder den viktige ordningen med gratis fysioterapi som regjeringen foreslo å fjerne, og foreslår i tillegg at det øremerkes penger til rehabilitering i kommunene.

Tannhelse

Helse er noe vi ordner i fellesskap i Norge, men tannhelsen er en stor mangel. Stor grad av kommersialisering og høyt kostnadsnivå, kombinert med at de fleste må betale regningen selv gir store klasseskiller.

SV foreslår første steg i innføringen av et egenandelstak på 2 500 kroner. Dette er første del av en flerårig opptrapping til offentlig finansiert tannhelsetjeneste.

SVs viktigste satsninger innen helse og omsorg

Tiltak	Beløp
Sykehusmilliard: Sterkere sykehusøkonomi, prioritering av mer behandling og fødselsomsorg, ikke mer byråkrati	1 000 mill
Innføring av egenandelstak for tannlege. 10 prosent av kostnader over 2500 kroner dekkes.	1 000 mill
Trygge overgrepsmottak – statlig fullfinansiering	75 mill
Økt bemanning og rett til hele stillinger, eldreomsorg	200 mill
Sikre fysioterapi for mennesker på diagnoselista, og gratistilbud til barn under 16 år	323,1 mill
Øremerking til rehabilitering	150 mill
Opptapping for lavterskeltilbud psykisk helse	200 mill
Tannsjekk for eldre over 75 år	95 mill
Sykehusklovnene	2 mill
Øremerking av midler til rusomsorg	350 mill
Hjelp til å hjelpe - støtte til livsviktig skadereduksjon for rusavhengige	50 mill
Portugalmodellen - opptappingsplan for raskere tilgang til rusbehandling	50 mill
Eldreomsorg - menneskerettigheter og brukerombud	20 mill
Egenandeler - fritak for alle barn	47,5 mill
Styrke kommunene for å gjeninnføre diagnoselista for fysioterapi	175 mill

Justis

Trygghet i hverdagen er et spørsmål om frihet. Det er spesielt viktig å ivareta sårbare gruppers trygghet. SVs hovedprioriteringer er derfor barns trygghet mot vold, bedre rettssikkerhet for voldsutsatte kvinner, og styrket fri rettshjelp slik at flere kan håndheve sine rettigheter.

Arbeid mot vold i nære relasjoner

Mange barn opplever psykisk og fysisk vold. SV vil prioritere egne voldsavsnitt mot barn, vi vil ha flere Barnehus, og vi sørger for midler til politiet for å forhindre at barn forsvinner fra asylmottak.

Vi har i de siste årene sett flere store saker om partnerdrap og voldtekt. Rettssikkerheten til de som er utsatt for overgrep må styrkes. Politiet må ha tilstrekkelig kapasitet til å jobbe med forebygging og håndtering av overgrep. Derfor vil vi prioritere midler til at alle politidistrikter får opplæring og begynner å bruke dataverktøy (SARA og PATRIARK) for å hindre partnerdrap. Vi vil styrke overgrepsmottakene, satse på krisesentre og styrke kontoret for voldsoffererstatning.

Opptrappingsplan mot vold og overgrep i nære relasjoner

Tiltak	Beløp
Øke arbeid mot vold mot barn (egne voldsavsnitt i politidistriktene, og hindre at barn forsvinner fra mottak). Øremerke 60 millioner som omdisponeres fra å ansette alle som uteksamineres fra politihøgskolen.	60 mill
Styrke voldtekts-seksjonen til Kripes	10 mill
Styrke kontoret for voldsoffererstatning	9 mill
Omdisponere og øremerke 50 millioner fra frie midler til politiet til fullstendig implementering av verktøyene SARA og PATRIARK, og kompetanseheving for etterforskning av vold mot kvinner og partnerdrap	50 mill
Trygge overgrepsmottak - statlig fullfinansiering	75 mill
Bedre finansiering av incest- og voldtektssenter	20 mill
Voldsforebygging	10 mill
Krafttak for krisesentrene	15 mill
Styrke barnevernet generelt	100 mill
Øke støtten til barnehus	40 mill

Økte midler til rettshjelp

Det er et viktig rettssikkerhetsprinsipp å ha muligheten til å få prøvd sine rettigheter. Flere må få hjelp til å vite hva de har krav på, og økonomisk støtte til advokat for å få en sak opp for domstolene dersom det er nødvendig. SV vil øke bevilgningen til fri rettshjelp og frivillige rettshjelptiltak, og foreslår til sammen 78 millioner kroner til blant annet full fraværsgodtgjørelse til advokater og sakkyndige. Vi vil også senke taket for egenandel ved fri sakførsel.

Barnehage og skole

Barnehage

En god barndom varer hele livet. Gjennom sterke fellesarenaer gir vi barna våre beste forutsetninger for å lykkes. SV vil satse stort på barna.

Barnehagen er første skritt på veien til livslang læring. SV vil prioritere tiltak som styrker kvaliteten i barnehagen og gir alle barn mulighet til å gå i barnehagen.

Flere barnehagelærere og økt kompetanse

Barn som skal utforske og veiledes i lek og læring og som skal vokse og utvikle seg sammen med andre, trenger voksne rundt seg som har kompetanse om barn og forståelse for barns behov.

SV vil at minimum 50 prosent av de ansatte i barnehagen skal ha barnehagelærerutdanning og at minimum 25 prosent skal ha relevant fagbrev for arbeid med barn. Vi vil innføre en bemanningsnorm med maks 3 barn per voksen for de yngste barna, og 6 barn per voksen for de eldre barna.

Økt deltakelse i barnehagen

Redusert foreldrebetaling og to barnehageopptak skal bidra til at flest mulig barn får tilbud om plass fra det tidspunktet foreldrene ønsker det. SV vil utvide tilbudet med gratis halvdagsplass for alle barn i områder med høy andel minoritetsspråklige barn.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Innføre bemanningsnorm fra 2017 og stille nasjonale krav til at minimum 50 pst av de ansatte skal være barnehagelærer og 25 pst fagarbeidere	367 mill
Maksimalpris på 2 680 kr for en barnehageplass	135 mill
To opptak i året	385 mill
Gratis kjernetid	80 mill

Heldagsskolen

Heldagsskolen er framtidens viktigste reform for økt kunnskap, sosial utjevning og folkehelse. En god skole skal bidra til at elevene får realisert sitt livsprosjekt. Alle barn og unge skal motiveres til å lære, og det krever et bredt syn på kunnskap og mer praktisk og variert undervisning. For å få til dette trenger skolen mer tid og flere lærere som kan følge opp elevene bedre.

Heldagsskolen handler ikke om lengre skoledager og mer voksenstyrt aktivitet, men om å utnytte skoledagen bedre til beste for elevene. Det innebærer at vi gir plass til det som mangler mest: Flere lærere med stort faglig handlingsrom, mer tid til dybdelæring i alle fag, styrke elevenes evne til å utforske, skape og mestre livet, mer tid til fysisk aktivitet og sunn og gratis skolemat.

SVs heldagsskole skal bidra til å frigjøre tid som elevene og lærerne kan bruke til en mer praktisk og variert skoledag, samtidig som den også setter klare grenser for elevenes arbeidsdag. Siden mange elever likevel har lange dager på SFO

SVs alternative statsbudsjett

eller sitter utover kvelden med lekser, så legger vi denne tiden inn i skolen. Da kan elevene få hjelp av lærere med leksene sine, og ha fri når de kommer hjem.

Flere lærere og økt kompetanse

SV vil innføre en lærergaranti med maks 15 elever per lærer på 1.–4. trinn og 20 elever per lærer på 5.–10. trinn på hver skole. I dette budsjettet begynner vi med en garanti for flere lærere på 1.–4. trinn., viderefører tilskuddsordningen med flere lærere på ungdomstrinnet og innfører en nasjonal veiledningsordning for nyutdannede lærere.

Heldagsskolen for alle

SV vil i dette budsjettet starte innfasingen av en heldagsskole med å innføre en ekstra time i praktiske og estetiske fag og gratis tilbud om en kulturskoletime for elevene på 1.–4.trinn. For elevene på 5.–7. trinn vil vi øke tiden til øvingsarbeid på skolen sammen med lærer, slik at elevene kan ha leksefri når de kommer hjem. For elevene på ungdomstrinnet øker vi tiden til mer fysisk aktivitet og starter innføringen av gratis og sunn skolemat.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Lærergaranti med maks 15 elever pr lærer på 1.–4. trinn på hver skole	522 mill
Tidlig innsats i skolen – øremerke midler	150 mill
En time til praktisk- og estetiske fag på 1.–4. trinn	84 mill
En gratis kulturskoletime 1.–4. trinn	84 mill
Styrke deltakelse og kvalitet i SF0/AKS	100 mill
Skolelekser: To timer øvingstid med lærer på 5.–7. trinn	168 mill
Tilskudd for å videreføre økt lærertetthet på ungdomstrinnet	169,3 mill
Skolehelsetjeneste og helsestasjon	200 mill
Fysisk aktivitet på ungdomstrinnet	313 mill
Skolemat ungdomstrinnet	700 mill

Yrkesfag og lærlinger

Norge trenger flere fagarbeidere. Frafallet i videregående opplæring er størst på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene og blant gutter. SV vil øke antallet lærlingplasser, ruste opp utstyrsparken på de videregående skolene, heve utstyrsstipendet og gi tilskudd til skolefrokost på videregående skoler.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Flere lærlingeplasser	100 mill
Oppgradere utstyr på yrkesfag	70 mill
Utstyrsstipend	15 mill
Økt tilskudd til lære-plasser for elever med særskilte behov	20 mill
Forsøk med skolefrokost i videregående skole	10 mill

Forskning og høyere utdanning

Norge etter oljealderen må satse på kunnskap. SV vil ha faglig sterke forsknings- og utdanningsinstitusjoner med gode rammebetingelser for både ansatte og studenter.

Vi vil styrke retten til høyere utdanning gjennom økt basisstøtte og elleve måneders studiestøtte, også for folkehøgskoleelever. Vi utvider satsningen for å bygge flere studentboliger og bevilger penger til 3 200 boliger, 1 000 flere enn regjeringens forslag.

SV vil øke basisbevilgningen til universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Institusjonene må gis økt handlingsrom og tillit, og vi foreslår å flytte 300 mill. tilbake fra oppdragsforskning til basisfinansiering av universiteter og høyskoler. Vi vil også styrke arbeidet for økt studiekvalitet og studentoppfølging.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Øke studiestøtten til 1,3 G	393,5 mill
Reversere heving av studielånsrenta	365,7 mill
Studiekvalitet og studentoppfølging	160 mill
3 200 studentboliger (1 000 flere enn regjeringen)	57 mill
1 000 nye studieplasser lkt og teknologi	60 mill
11 måneders studiestøtte for folkehøgskoleelever	5,48 mill

Kommunal og forvaltning

SV vil ha et samfunn med små forskjeller og stor tillit. Sterke felleskap må til for at alle barn får en trygg oppvekst og at alle eldre får den omsorgen de trenger. SV foreslår derfor å bevilge 6,2 milliarder kroner mer til kommunene for 2017 enn det regjeringen gjør. 4,3 milliarder av dette er økning i frie midler. Vi foreslår videre en økning på 570 millioner kroner til fylkeskommunene, hvorav 450 millioner er økning i frie midler.

En sterk kommuneøkonomi er nødvendig for å gi omsorg for vår eldre, bedre undervisning og skoledager for våre barn, og bosetting og integrering av de mange som har søkt asyl i Norge. Vi vil bruke de store pengene på det som gagnar fellesskapet i stedet for skattelette til noen få.

Velferden er i kommunene

Sterke fellesarenaer er helt nødvendig for å gi alle like muligheter til å lykkes i livet og dermed også til å motvirke sosiale ulikheter. Vi vil fremme et budsjett for en stor innfasing av heldagsskolen, med flere lærere, sunn mat og mer tid til å bevege seg.

I tillegg foreslår vi en satsning på helsestasjon og skolehelsetjeneste. Vi ønsker å ha to barnehageopptak i året, lavere makspris og vil at alle barn som bor på asylmottak, skal få gå i barnehage. SV vil også ha en storstilt satsning på barnevern.

SVs alternative statsbudsjett

Vi prioriterer bedre eldreomsorg, en stor satsning på rehabilitering, øremerking av midlene til rusomsorg og en opptrappingsplan for psykisk helse. Vi har i tillegg en satsning på de store byene og kommunene med økt vekst- og storbytilskudd og områdesatsninger.

Velferd i kommunene – SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Barnehage	
Maksimalpris i barnehagen på 2 680 kr (1 750 kr i 2005)	135 mill
Øke andelen fagarbeidere med relevant fagbrev til minimum 25 pst av de ansatte	21 mill
Øke andelen barnehagelærer til minimum 50 pst av de ansatte	346 mill
Opptrapping mot to opptak i året: Utvid retten til 1. januar	385 mill
Innføre kommunal ventestøtte for barn uten barnehageplass, som følge av avvikling av kontantstøtten	989 mill
Heldagsskolen	
Innføre minsteressurs-norm på skolenivå, maks 15 elever pr lærer på 1.-4. trinn	522 mill
Veiledningsordning nyutdannede lærere	200 mill
Innføre to årstimer for øvingstid på 5.-7. trinn med lærer	168 mill
Fysisk aktivitet ungdomstrinnet: Utvide timetallet på 8., 9. og 10. trinn slik at det totale timetallet til fysisk aktivitet er på min 0,5 t daglig.	313 mill
Innføre et frivillig og gratis tilbud om kulturskoletime for 1.-4. trinn fra 1. august 2017	84 mill
Øke stillinger til helsestasjon og skolehelsetjenester. Øremerke 50 mill. og styrke med 150 mill.	200 mill
Øremerke 150 mill. kroner.	150 mill
Oppstart enkelt skolemåltid ungdomstrinnet	700 mill

SVs alternative statsbudsjett

Barnevern i kommunene

Ta igjen etterslep for finansiering av Oslo kommunes 2. linje barnevern	160 mill
Styrke barnevernet	100 mill

Helse og omsorg i kommunene

Øremerking av midler til rusomsorg, med økning på 50 mill.	350 mill
Økt bemanning og rett til hele stillinger, eldreomsorg	200 mill
Styrke brukerstyrt personlig assistanse ordningen	50 mill
Øremerking og økning på 50 mill. for rehabilitering	150 mill
Styrke kommunene for å gjeninnføre diagnoselista for fysioterapi	175 mill
Opptrapping for lavterskeltilbud psykisk helse	200 mill

Storbysatsning

Øke veksttilskudd	80 mill
Øke storbytilskudd	80 mill
Øke områdesatsning i Oslo, Drammen, Bergen og Trondheim	39 mill
Gratis kjernetid i barnehagene i enkelte områder - utvide prosjektet	80 mill
SFO: Tilskudd for gratis halvdagsplass i områder med høy andel minoritetsspråklige barn	100 mill

Grønt skifte

Kommunene og fylkene må utrustes til å gjennomføre et grønt skifte. SV vil prioritere klimatilpasning og klimaarbeid i kommunene og fylkene med både tilskudd og en ny låneordning som kommunene kan bruke for å sikre mot at ekstremvær ødelegger veier og hus. Vi sikrer mer penger til flere lærlingeplasser og bedre kollektivtilbud. Distriktene og regionene må få midler til å drive med næringsutvikling. SV øker derfor disse tilskuddene med 500 millioner kroner i tillegg til flere store næringsinnsatser på bioøkonomi.

Klima og grønt skifte i kommunesektoren

Tiltak	Beløp
Styrke arbeidet med klimatiltak og klimatilpasning	50 mill
Rentekompensasjon til kommunene, investering i vann og avløp. Flomutsatte kommuner prioriteres.	200 mill
Kollektivtrafikk i fylkeskommunene	250 mill
Klimatilpasning og klimaarbeid fylkeskommune	50 mill
Næringsutvikling fylke	50 mill
Flere lærlingeplasser fylke	120 mill
Styrke distriktstilskuddene	400 mill
Styrke regionaltilskuddene	100 mill

Bolig

Alle har rett til et sted å bo. Med galopperende priser er det likevel mange som ikke kommer inn på boligmarkedet.

SV vil sørge for at det bygges flere kommunale boliger ved å øke tilskuddet, og vi vil bygge 3 200 studentboliger. Vi vil gjøre at flere kan låne fra Husbanken, og innføre en ordning hvor flere kan få hjelp til å komme over terskelen til boligmarkedet med en ny ordning for dem som ikke greier å innfri egenkapitalkravet. Derfor øker vi lånerammen til 28 mrd. I tillegg prioriterer vi å øke og forbedre ordning med bostøtte slik at flere, ikke færre slik regjeringen foreslår, får støtte.

Viktigste boligsatsninger

Tiltak	Beløp
Tilskudd til etablering av nye boliger	100 mill
Tilskudd til flere utleieboliger i kommunene	100 mill
Tilskudd til kommunene for utvikling av boligsosialt arbeid og tilskudd til heis	34 mill
Øke Husbankens lånerammen til 28 mrd	
Tilskudd til bolig, by og områdeutvikling	30 mill
Øke bostøtten	250 mill
1 000 flere studentboliger (til sammen 3 200)	57 mill

Flyktninger og asyl

Mange mennesker er på flukt og har kommet til Norge. Det er viktig at de som har søkt om asyl får en rask saksbehandling og kan begynne integreringen fra dag én. Derfor vil SV at utlendingsmyndighetene skal prioritere asylsøknader og familiegjenforening, i stedet for tilbakekall av oppholdstillatelser og statsborgerskap.

Barn som er på flukt, er spesielt sårbare. Derfor vil SV gi alle barn på asylmottak barnehageplass, øke den barnefaglige kompetansen på mottakene, og sørge for at det lokale barnevernet får dekket de faktiske utgiftene til å ta vare på disse barna.

Selv om det er færre som kommer til Norge, er det fremdeles en flyktningkrise i verden. SV vil derfor ta imot 1 500 flere kvoteflyktninger og 1 000 flere asylsøkere gjennom den europeiske fordelingsmekanismen slik at land som Hellas og Italia får hjelp. Vi vil i tillegg fortsette vår innsats med redningsbåter i Middelhavet også ut 2017.

Flyktninger og asyl – SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Barn på mottak og forhold for asylsøkere	
Stoppe innføringen av betalingskort kun med mulighet for kontantuttak	-5 mill
Sikre barnehageplass til alle barn som bor på asylmottak	67 mill
Øke ytelsene på asylmottak til 2015-nivå	30 mill
Ikke innføre tak på kr. 10 000 for barnefamilier på mottak uavhengig av antall barn.	5,9 mill
Økt bemanning og barnefaglig kompetanse på mottak for enslige mindreårige asylsøkere	100,9 mill
Helsetilbud for papirløse flyktninger/asylsøkere	2 mill
Barnehageplass til alle barn på mottak	67 mill
Flyktninger	
1 500 flere overføringsflyktninger (kvoteflyktninger)	142,65 mill
1 000 flere relokiseringsflyktninger fra innad i EU	128,3 mill
Forlenge innsatsen i Middelhavet ut 2017	55,4 mill

Barn som er på flukt er spesielt sårbare.

Integrering

Å lære seg norsk og få mulighet til å komme inn på arbeidsmarkedet er det viktigste grepet vi tar for en god integrering. SV vil derfor prioritere norskopplæring for asylsøkere, vi vil gjøre flere mottak til integreringsmottak, og vil ha en opptrapping til en «språkmilliard».

Kommunene er nøkkelen for å få til god integrering. Vi vil derfor øke integreringstilskuddet til kommunene, og øke satsningen på tiltak som «Jobbsjansen», som får kvinner ut i arbeid.

I tillegg foreslår vi en satsning på forebygging av radikalisering gjennom blant annet tiltak i kommunene og tilskudd til organisasjoner arbeider med temaet.

Integrering – SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Opptrapping til en språkmilliard	
Øke norskopplæring på asylmottak fra 175 til 250 timer	34,9 mill
Øket satsning på Jobbsjansen og flere tilskudd gjennom NAV	50 mill
Økt integreringstilskudd til kommunene	225 mill
Øke områdesatsning i Oslo, Drammen, Bergen og Trondheim	39 mill
SFO, gratis kjernetid	100 mill
Gratis kjernetid i barnehagene - utvide prosjektet	80 mill
Doble satsningen på integreringsmottak	20 mill
Barnehageplass til alle barn på mottak	67 mill
Integrering og arbeid mot radikaliserings	
Økt støtt til SEIF	2 mill
Økt støtte til organisasjoner som arbeider for integrering og lavterskelhjelp	5 mill
Styrke tilskuddsordning til kommuner for forebygging av radikaliserings	10 mill
Styrke minoritetsrådgivere i skolene	10 mill
Forebygging av radikaliserings, tilskudd til frivillige organisasjoner	5 mill
Helsetilbud for papirløse flyktnings/asylsøkere	2 mill
Støtte til Stiftelsen Fargespill	1 mill
Fortsette drift i Au Pair Center for informasjon til au pairer	3 mill

Næring

Arbeidsplasser er grunnlaget for velferden vår. I Norge har mange jobber lenge kommet fra olje- og gassnæringen. Nå trenger vi et grønnere og mer sammensatt næringsliv med framtidsrettede og tryggere arbeidsplasser. Derfor vil SV kutte, vri og fornye. Vi vil kutte satsningene på petroleum, vri disse ressursene til fornybare nullutslippsnæringer, og fornye samfunnet i møte med raske teknologiske endringer.

Nye arbeidsplasser

Regjeringens politikk fører til at Norge er i ferd med å bli et høstingsland som sender råvarer ut av landet i stedet for å bruke disse til å skape arbeidsplasser her i landet.

SV vil snu utviklingen gjennom ulike tiltak, blant annet et løft for treforedlingsindustrien, slik at tømmeret videreforedles i Norge. Vi vil opprette et nytt program under Innovasjon Norge, Marin Fremtid, som skal bidra til å styrke innovasjon og bærekraft innenfor kystfiske og oppdrett. Vi foreslår også et låneprogram for innkjøp av elsjaker og elferger. SV vil fortsette partiets satsning på romfart og foreslår å gi mer penger til European Space Agency (ESA), slik at vi kan beholde og få flere høyteknologiske arbeidsplasser.

Vi trenger et grønnere og mer sammensatt næringsliv med framtidrettede og tryggere arbeidsplasser.

Vi må legge til rette for at gode ideer kan brukes til å skape nye bedrifter og arbeidsplasser. SV foreslår å forsterke presåkornsordningen, som kommer inn i den første fasen fra idé til bedrift. Mange gründere opplever at det er stadig vanskeligere å skaffe investeringer når de skal ta steget ut for å utvide bedriften med flere ansatte. SV vil styrke og endre mandatet til Investinor sånn at det blir enklere å få investeringer i tidlig fase.

Grønn omstilling

Skal vi omstille Norge i grønnere retning, trengs endringer i eksisterende bedrifter. SV vil øke antallet nærings-ph.d.er for å få et tettere bånd mellom forskning og næringsliv. Mange bedrifter vil legge om til mer miljøvennlig drift, men opplever at det er for risikabelt å legge om alene. Derfor foreslår SV en kraftig økning av den vellykkede miljøteknologiordningen, slik at flere bedrifter kan satse på nye miljøvennlige prosjekter.

Digitalisering

Digitalisering og robotenes inntog gjør at vi nå ser store forandringer i næringslivet. Utviklingen går nå så fort at vi alle må lære nye ting gjennom hele arbeidslivet. SV foreslår 1 000 flere studieplasser innenfor IKT og en pakke med utdanningstiltak for alle yrker som vi kaller «livslang læring».

Landbruk

SV vil bidra til et landbruk spredt over hele landet, hvor det også er plass til mindre bruk, både kombinasjonsbrukerne og heltidsbønder. Regjeringens har foreslått flere skatteendringer som rammer distriktslandbruket sterkt. SV går derfor mot forslagene om å fjerne skattefritaket for investeringstilskudd i landbruket og om å innføre jordbruksfradrag for aksjeselskaper.

Næring – SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Miljøteknologiordninga	300 mill
Satsinger på nye programmer i Innovasjon Norge (bioøkonomi, digital framtid, robot, marin framtid)	400 mill
Videreføre Trebasert innovasjonsprogram	55 mill
Katapult - investering og drift av testsenter for innovasjon i industrien	40 mill
Pre-så Kornfond	50 mill
1 000 nye studieplasser IKT	60 mill
Oppkapitalisere såkorn-fond Nord-Norge	112 mill

Transport

SV styrker satsningen på miljøvennlig transport med 4,7 milliarder kroner. SV bruker like mye penger på samferdsel i 2017 som regjeringen foreslår å gjøre, men vi prioriterer annerledes. Vi prioriterer mer penger til jernbane, kollektivtrafikk og sykkelveier framfor store motorveiutbygginger inn mot de store byene.

Kollektivt krafttak

SV prioriterer et stort kollektivløft. Staten skal støtte inntil 70 prosent av store investeringer i kollektivtrafikken og i tillegg drift av kollektivtransport, mot at kommuner og fylker reduserer biltrafikken. Vi vil utvide ordningen med bymiljøavtaler som gir støtte til miljøvennlig transport til flere byer. SV satser også på rimelig månedskort for ungdom, nasjonal reiseplanlegger og økt støtte til TT-ordningen.

Vi prioriterer mer penger til jernbane, kollektivtrafikk og sykkelveier framfor store motorveiutbygginger inn mot de store byene.

SVs sykkelsatsning

SV øker satsningen på sykkelveier med 600 millioner kroner. Kommuner og fylkeskommuner skal få økt støtte til utbygging av sykkelveier. Over hele landet skal flere folk oppleve at det er trygt å sykle.

Jernbane- og lyntogsatsning

SV vil gjøre det enklere å reise, pendle og transportere gods og varer på en miljøvennlig måte. Da trenger vi raskere og bedre jernbane. Vi øker satsningen på investering, vedlikehold og planlegging i jernbanen med til sammen 1,5 milliarder kroner.

I 2015 lå tre av Europas elleve mest trafikkerte innenlands flyruter i Norge. Utslippene fra flytrafikken har økt kraftig og vil fortsette å øke dersom vi ikke satser på miljøvennlig transport. SV vil etablere «Nye baner» for å utrede, planlegge, få bygget og drive lyntog til erstatning for flytrafikk i Norge og til våre naboland.

Elektrisk revolusjon

Også i et miljøvennlig samfunn kommer det til å være behov for bilen. SVs mål er at ni av ti nye biler som selges i Norge skal være nullutslippsbiler innen 2020. Innen 2025 skal alle nye biler som selges være uten utslipp. Elbilen skal bli folkebilen, ikke bare et valg for de få, og dette bruker vi avgiftene på nye biler for å få til. Samtidig skal det bygges flere ladestasjoner for elbiler.

Busser, ferjer og lastebiler må også slutte å forurense. Slik kan Norge styre mot det klimavennlige nullutslippssamfunnet og sikre ren og trygg luft i byene. SV vil øke drivstoffavgiftene og la næringstransporten få bruke penger til et CO2-fond som støtter kutt av klimagasser i næringstransporten.

Andre satsninger

I distriktene prioriterer SV trygge veier og veikvalitet med plass til gul midtstripe, og ras- og skredforebygging slik at Norge skal være bedre rustet til å møte klimaendringene. Vi øker også støtten til bredbåndsutbygging og havner.

Transport – SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Opprettelse av lyntogselskap «Nye Baner» (egenkapital)	13 mrd. kroner i kapital
Økt satsing på kollektivtransport	2 mrd. kroner
Økt satsing på jernbane	1,5 mrd. kroner
Økt satsing på sykkel	600 mill. kroner
Økt satsing på infrastruktur for lading av elbil	100 mill. kroner

Utenriks og forsvar

Internasjonal solidaritet, allianseuavhengighet og et sterkt nasjonalt forsvar er bærebjelker i SVs utenriks- og forsvarspolitik. For å oppnå målene om en rettferdig og fredelig verden trengs en radikal omfordeling av makt og ressurser, både internasjonalt og på landnivå.

SV ønsker en ny kurs i utenriks- og forsvarspolitikken som fokuserer på rettferdig fordeling og reduserte klimagassutslipp og som har tiltak for fred og demokratiutvikling heller enn å bruke pengene på flere militære intervensjoner. Vårt alternative statsbudsjett for 2017 viser et første steg i en slik retning.

En effektiv utviklingspolitikk

SV har en todelt satsning i årets bistandsbudsjett. Den første hovedsatsningen er økt humanitær bistand. hjelpeorganisasjonene og FN rapporterer at de mangler penger til å gi grunnleggende humanitær hjelp i noen av verdens mest alvorlige kriser. Her er det avgjørende at Norge stiller opp.

Den andre hovedsatsningen er å innrette den langsiktige bistanden inn mot tiltak som bidrar til omfordeling av

SVs alternative statsbudsjett

økonomisk og politisk makt, både innad og mellom land. SVs mål er ikke å gi almisser til de fattige, men å hjelpe land å bygge opp gode institusjoner så de selv blir uavhengige av norsk bistand på sikt.

Samtidig støtter vi oppbyggingen av sterke sivilsamfunn og fagforeninger som er grunnleggende forutsetninger for at å styrke fredsarbeid, demokrati og respekt for menneskerettigheter. Til sist er det avgjørende at også bistandsbudsjettet satser kraftig på tiltak for mer fornybar energi, mindre CO₂-utslipp og klimatilpasning.

Satsninger i bistandsbudsjettet

Tiltak	Beløp
Klima, regnskog og fornybar energi	690 mill
Humanitært løft	400 mill
Fred og demokratiltak	330 mill
Løft i kjernestøtten til FN-organisasjoner	296 mill

Fattige land trenger ikke almisser, men hjelp til å bygge opp gode institusjoner.

Et sterkt nasjonalt forsvar

SV ønsker å innrette forsvarsbudsjettet på at vi kan forsvare oss selv, heller enn på å angripe andre gjennom internasjonale operasjoner. Våre hovedprinsipper for forsvarsbudsjettet handler om nasjonal forsvarsevne, tilstedeværelse og beredskap i Nord-Norge og økt suverenitetshevdelse. Vi bruker like mye penger som regjeringen på forsvar, men prioriterer annerledes. Vi styrker landmakten ved å sette i gang nødvendige investeringer i hær og heimevern allerede fra 2017, og vi redder kystjegerkommandoen fra nedleggelse og sørger for økt trening og seilingstid både i kystforsvaret og hæren. I tillegg trekker vi Norge ut NATO-ledede operasjoner i Irak og Jordan, hvor norske styrker trener opp ukjente militsgrupper uten en langsiktig strategi.

SV vil trekke norske styrker ut av Baltikum, en operasjon som øker spenningene heller enn å gi forutsigbarhet og trygghet i forholdet til Russland. Til sist reduserer vi kraftig i bestillingen av antallet F-35 og forskyver investeringene i kampflybasene på Ørlandet og Evenes.

SVs viktigste satsninger

Tiltak	Beløp
Styrke hær og heimevern	550 mill
Styrke sjøforsvaret (inkludert kystjegerkommandoen)	350 mill
Styrke cyberforsvar og etterretning	85 mill
Styrke forsvarets musikk	70 mill

Vedlegg

Vedlegg 1: Skatter og avgifter

Alle beløp i mill. kroner. Alle beløp er sammenlignet med regjeringas forslag.

Skatt

Sak	Påløpt	Bokført
Mer omfordelende inntektsskatt: Øke trinn 1 til 200 000 og trinn 2 til 300 000 kr. Beholde innslagspunktene for trinn 3 og 4 på 2016-nivå, og øke satsene 3 pst.-poeng. Innføre nytt trinn 5 fra 1,5 mill. med 27 pst. sats. Personfradraget økes til 66 000 kr. og minstefradraget økes til 47 pst.	-2 530,0	-2 020,0
Innføre fordelsbeskatning av bolig og fritidseiendom. Det beregnes en inntekt fra bolig med utgangspunkt i markedsverdi. Bunnfradrag på 1 mill. kr. Og sats på 3 promille. Legges så til i alminnelig inntekt med normal skattesats.	3 200,0	2 560,0
Formuesskatt: Ikke gi aksjerabatt til de rikeste og ikke øke skjermingsrenta. Øke verdsettingen av sekundærbolig og næringseiendom til 90 pst. Satsen i formuesskatten økes til 1,1 pst. og bunnfradraget senkes til 1,0 mill. kr. Formue over 20 mill. kr. beskattes med 1,3 pst.	9 540,0	7 630,0
Økt skatt på utbyttes. Øke faktoren til 1,54	3 940,0	3 150,0
Særskatt på sekundærbolig for å gjøre det mindre lønnsomt å eie flere boliger: Nasjonal eiendomsskatt på sekundærbolig. 2 mill. kroner i bunnfradrag og sats på 3 promille.	549,0	549,0
Doble verdsettingen av fritidseiendom i formuesskatten i påvente av bedre verdsettingsregler.	345,0	275,0
Merverdiavgift på finanssektoren: Går i mot regjeringens forslag og ber regjeringen utarbeide en modell som i større grad ivaretar merverdiavgiftens egenskaper, i tråd med tidligere utredninger. Innføring fra medio september 2017. Legger samme proveny i 2017 til grunn som regjeringen.		
Fjerne skattekasse 2	291,0	233,0
Øke fagforeningsfradraget til 4300 kroner	-105,0	-85,0
Gjeninnføre skattefritak for sluttvederlag	-60,0	-48,0
Øke minstefradrag i pensjonsinntekt til 38 prosent, og øvre grense til 77 000 kroner	-715,0	-572,0

Økt sjømannsfradrag: Sats økes til 35 prosent og øvre grense økes til 100 000 kroner	-76,0	-60,0
Økt jordbruksfradrag: Satsen økes til 42 prosent, fradraget økes til 80 000 og øvre grense endres til 170 000	-45,0	-36,0
Økt fiskerfradrag: Satsen økes til 38 prosent og øvre grense økes til 175 000 kroner	-41,0	-41,0
Beholde startavskrivning på maskiner mv. (saldogruppe D)	-1 840,0	-300,0
Gå mot unødvendig forslag om utsatt betaling av formuesskatt	0	510,0
Gå mot å gi skattefordeler for aksjesparekonto	50,0	40,0
Gå mot jordbruksfradrag for selskap	10,0	0
Gå mot økning i satsene på reisefradrag	75,0	60,0
Gå mot fjerning av skattefritak for investeringstilskudd i landbruket (LMD og KMD)	-12,0	-12,0
Senke moms lav sats fra 10 til 8 prosent. Omfatter blant annet kollektivtransport og reiseliv.	-650,0	-500,0
Sum skatter	11 926,0	11 333,0

Avgifter

Sak	Påløpt	Bokført
Engangsavgiften for biler		
Senke nederste innslagspunkt for CO ₂ -komponenten fra 95 til 70 g/km	1 300,0	1 200,0
Opprettholde øverste trinn i (over 140 kW) effektkomponenten i engangsavgiften	440,0	400,0
Øke Nox-komponenten i engangsavgiften til 200 kroner per mg/km	950,0	870,0
Endre vektfradraget for ladbare hybrider	0	0
Redusere vektfradraget for ikke ladbare hybrider til 5 prosent	55,0	60,0
Fjerne rabatten i CO ₂ -komponenten for alle lette varebiler (grønne skilter)	1 800,0	1 650,0
Gå mot regjeringens forslag for årsavgiften for personbiler	1 220,0	1 220,0
Reversere ordningen hvor tobakk kan veksles inn i alkohol på taxfree	175,0	155,0

Gjeninnføre båtmotoravgiften	190,0	170,0
Øke avgift på HFK/PFK til 600 kroner per tonn CO ₂ -ekvivalenter	175,0	160,0
Øke CO ₂ -avgiften med 50 pst.	3 200,0	2 800,0
Øke veibruksavgiften på bensin med 50 øre	420,0	390,0
Øke veibruksavgiften på diesel med 1 krone	2 900,0	2 700,0
Gruveavfall deponi fra 1. juli	225,0	180,0
Grunnavgift fyringsolje økes med 75 øre	850,0	780,0
Skattefradrag for klimatiltak i bolig på 50 000 kroner (ENØK og fornybar)	-640,0	-510,0
Skattefritak arbeidsgiverfinansiert månedskort. Innebærer omtrent 2 mrd. kroner i økte inntekter for kollektivselskapene.	-2 500,0	-2 000,0
Fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm	-1,0	-1,0
Ny miljøavgift på plast fra 1. juli. Avgift graderes etter fossilt innhold på ny plast med null avgift for fornybart eller resirkulert råstoff.	540,0	440,0
Sum avgifter	11 299,0	10 664,0

Forslag under strek (går til oljefondet og kan ikke brukes til inndekning av utgifter).

Sak	Påløpt	Bokført
Øke CO ₂ -avgiften på sokkelen til 1 500 kroner per tonn CO ₂	2 100,0	1 050,0
Fjerne friinntekt i petroleumsskatten	2 700,0	1 350,0

Sektoravgifter

Sektoravgifter	Beløp
1 øre økning påslag på nettariffen til Energifondet (Enova)	630,0
Innføring av arealavgift for oppdrettsaktivitet. Inntektene går til kommunene via Havbruksfondet.	347,0

Balanse

Sak	Beløp
Sum endring skatt og avgift	21 997,0
Sum sektoravgifter (til fond)	977,0
Inntektsøkning	22 974,0
Utgiftsøkning	-15 974,0
Mindreforbruk oljepenger	7 000,0

Vedlegg 2: Prioriteringer

Alle beløp i mill. kroner. Sammenlignet med regjeringens forslag.

Rammeområde 1: Statsforvaltning

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Øke det ekstraordinære vedlikehold av fengslene	70,0	2445	45
Økt støtte til forprosjektering nye fengselsplasser	20,0	2445	30
Saemien Sijte, er ikke klar for bygging i 2017, men forutsetter oppstart bygging og bevilgning i 2018.	0	2445	31
Skogfinsk museum, er ikke klar for bygging i 2017, men forutsetter oppstart bygging og bevilgning i 2018.	0	2445	31
Inndekning	-30,0		
Sum rammeområde 1	60,0		

Rammeområde 2: Familie og forbruker

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Program mot seksuell trakassering	11,0	846	21
Styrke kvinneorganisasjonene, inkludert Norges kvinnelobby	10,0	846	70
Utvide arbeidet til regionale senter for likestilling mv	15,0	846	70
Bedre finansiering av incest- og voldtekstsenter	20,0	840	61
Voldsforebygging	10,0	840	70
Krafttak for krisesentrene	15,0	840	70
Økning LHBT-organisasjoner	5,0	871	72
Familie			
Få pappapermen tilbake - øke fedrekvoten til 14 uker	0	2530	70
En tryggere start - ekstra felles permisjonsuker for flerlingfamiliene	10,0	2530	70
To hjemme - dobbel felles fødselspermisjon for trilling og firlingfamilier	1,0	2530	70

Nytt alternativ: 54 ukers foreldrepermisjon på 90 prosent lønn	0	2530	70
Barn			
Barnetrygd - Lønnsjustering	409,0	845	70
Barnetrygd - Søkentillegg: Et tillegg på 25 prosent av ordinær barnetrygd fra og med barn nr. 3, men med maksimalt tillegg for tre barn.	809,0	845	70
Barnetrygd - Utvide småbarnstillegget til også å gis til enslige forsørgere med barn mellom 3 og 18 år, som kvalifiserer til dagens tillegg for barn under tre år.	20,5	845	70
Barnetrygd - Øke småbarnstillegget for enslige forsørgere med 50 prosent.	6,5	845	70
Barnetrygd - Gjeninnføre Finnmarks- og Svalbard-tillegget	40,0	845	70
Tilskudd til organisasjoner i barne- og ungdomsvernet	5,0	854	71
Barnevern: Styrke tryggheten for ansatte i barnevern	5,0	854	21
Barnevern: Styrke fylkesnemndene for å sikre raskere hjelp	20,0	853	1
Refusjon av alle barnevernsutgifter for enslige mindreårige	220,0	854	65
Gratis kjernetid i barnehagene - utvide prosjektet	80,0	821	62
Inndekning	-1539,0		
Sum rammeområde 2	173,0		

Rammeområde 3: Kultur

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Kulturell grunnmur			
Styrking av norsk kulturfond. Til fordeling på kapitler	80,0	320	55
Bibliotek			
Kompetanseutvikling for bibliotekene	30,0	326	77
Nasjonalt digitalt mediebudsjett for bibliotekene	20,0	320	55
Nasjonalt bibliotekløft - 200 mill. til kommunene			

YTRINGSFRIHET OG MEDIA

Mediesatsning

Øke mediestøtten	50,0	335	71
Øke NRK-lisensen i tråd med prisveksten (60 kr)			
Ny ordning: Innovasjonsstøtte til lokalaviser	25,0	335	ny
Ny ordning: Tilskudd til uavhengig kvalitetsjournalistikk	10,0	335	ny
Indeksøkning på 4,5% distribusjonstillegg Finnmark	0,098	335	77
Indeksøkning samisk dagspresse	1,5	335	75

Andre ytringsfrihetstiltak

Tiltak mot netthets	8,0	335	ny
Digital frihavn: .sj og .bv for forfulgte kunstnere	5,0	335	ny
Skeivt arkiv	1,0	334	78
Landssammenslutningen for nynorsk kommuner	1,5	326	78
Litteraturtiltak gjennom Kulturrådet	5,0	320	55

Frivillighet

Styrke Frifond	18,0	315	72
Forsterke merverdikompensasjon til frivillige organisasjoner	100,0	315	70

ANNEN KULTUR

Kunstnerøkonomi

Lønnsøkning til kunstnerstipend	7,7	321	73
50 nye kunstnerstipend	12,0	321	73
Økning vederlagsordning forfattere	5,0	321	75
Arbeidsstipend for kuratorer (6 stipender over 3 år)	1,4	321	73
Ny assistentordning for unge kunstnere	8,0	321	ny
Økte honorarer til Musikkensembler og kor	5,0	320	55
Skuespiller og danse-alliansen	9,0	323	70
Ny prøveordning: Incentivordning for å spille norsk musikk på radio	10,0	335	ny

Filmproduksjon og formidling

Regionale cinematek	15,0	334	50
---------------------	------	-----	----

Styrking av konsulentordningen for ikke-kommersiell film	15,0	334	1
Økt støtte til filmfestivaler	12,0	334	1
Institusjoner			
Reell pris og lønnsjustering (2,7 pst.) for nasjonale, regionale institusjoner, region og distriktsopera og ymse faste tiltak	65,5	323	Flere
Avant Garden samlokalisering, oppstart	1,5	323	78
Buskerud teater	2,0	323	78
Beaivváš nytt bygg	10,0	323	73
Kulturvern, forskning museumsområdet	5,0	328	5
Fylkesscene i Østfold	1,0	323	78
Hordaland teater – Logen, nye lokaler	3,5	323	78
Norsk Publikumsutvikling	2,1	325	78
Norsk kulturforum	1,0	325	78
Stella Polaris	2,0	323	78
Digitalt arkiv for scenekunst (Sceneweb.no)	2,0	329	78
Telemuseet	5,0	320	70
Forprosjekt for Carte Blanche dansesenter	3,0	323	78
Kistefos-museet	2,5	328	78
Museumssenteret i Hordaland	9,0	328	78
Sunnhordaland kyst- og litteratursenter	1,0	328	78
Opera og kultur-hus i Kristiansund	25,0	328	78
Kulturkortet KODE	0,7	328	78
Akershus Teater	3,0	323	78
Perspektivet Museum samlingsforvaltning	1,0	328	70
Midt-Troms Barnemuseum på Finnsnes	4,0	328	70
Oppstart fellesmagasin og dokumentasjonsenhet ved Anno Museum	10,0	328	70
Ruija Kvenmuseum	2,0	328	78
Ungdommens kulturmønstring	10,0	323	78
Opptrapping for kulturkort for ungdom i alle fylker, søknadsbasert	10,0	320	55

Sjømannskirken: Fagstilling for å bistå norske barn og unge i utlandet som ikke har det bra pga. rus, overgrep og psykiatri	2,5	340	71
Inndekning	-42,0		
Sum rammeområde 3	597,498		

Rammeområde 4: Utenriks

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Klimasatsning			
Det grønne fondet og støtte til fattige lands klimatilpasning	250,0	166	72
Fornybar energi	200,0	166	74
Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	40,0	170	83
Humanitært løft			
Økning i humanitær bistand	400,0	163	70
Fred og demokrati			
Fred, forsoning og demokratiltak	80,0	164	70
Bistand til arbeid for kvinners rettigheter og likestilling	50,0	168	70
Bistand til arbeid for menneskerettigheter	70,0	163	72
Støtte til sivilt samfunn	70,0	160	70
Øke støtten til Skatt for utvikling	50,0	165	71
Støtte til organisasjoner som jobber med nedrustning	10,0	164	72
Løft for FN			
UNDP	90,0	170	70
UNRWA	25,0	170	75
UN Women	30,0	170	82
UNHCR	30,0	170	74
FN og globale utfordringer (samlepott for ulike reforminitiativ i FN)	40,0	170	76
FNs befolkningsfond (UNFPA)	20,0	170	71

Verdens helseorganisasjon (WHO)	20,0	170	83
UNICEF	40,0	170	72
Støtte til European Youth Parliament 2017	1,6	100	71
Inndekning	-254,0		
Sum rammeområde 4	1 262,6		

Rammeområde 5: Justis

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Forlenge innsatsen i Middelhavet ut 2017	55,4	440	1
Opprettholde tilskuddordning for rettshjelp til lengeværende barn	2,0	470	72
Utrede alternativer til fengsling for barn og barnefamilier i forbindelse med utreise.	5,0	440	21
Øke antall soningsplasser med fotlenke	30,0	430	1
Øke støtten til barnehus	40,0	440	1
Styrke voldtekts-seksjonen til Kripos	10,0	440	1
Støtte til Auroraprojektet, prosjekt for kvinner i soning	3,0	430	70
Omdisponere og øremerke 50 millioner fra frie midler til politiet til fullstendig implementering av verktøyene SARA og PATRIARK, og kompetanseheving for etterforskning av vold mot kvinner og partnerdrap	0	440	1
Økt støtte til krisesentersekretariatets ROSA-arbeid	1,2	440	70
Styrke Økokrim øremerket til å bekjempe økonomisk kriminalitet	30,0	440	1
Styrke Økokrim øremerket til å bekjempe miljøkriminalitet	12,5	440	1
Styrke kontoret for voldsoffererstatning	9,0	472	1
Gi fri rettshjelp på flere rettsområder, opptrapping. Gi full fraværsgodtgjørelse til advokater og sakkyndige. Senke taket for egenandel ved fri saksførsel	78,0	470	1
Inndekning	-223,4		
Sum rammeområde 5	52,7		

Rammeområde 6: Innvandring, regional utvikling og bolig

Sak	Beløp	Kapittel	Post
«Språkmilliard»			
Øke norskopplæring på asylmottak fra 175 til 250 timer	34,9	490	1
Økt satsning på Jobbsjansen og flere tilskudd gjennom NAV	50,0	496	62
Økt integreringstilskudd til kommunene	205,0	496	60
Øke områdesatsning i Oslo, Drammen, Bergen og Trondheim	39,0	496	62
Doble satsningen på integreringsmottak	20,0	490	1
Barn på mottak og forhold for asylsøkere			
Sikre barnehageplass til alle barn som bor på asylmottak	67,0	490	60
Øke ytelsene på asylmottak til 2015-nivå	30,0	490	1
Ikke innføre tak på kr. 10 000 for barnefamilier på mottak uavhengig av antall barn.	5,9	490	1
Økt bemanning og barnefaglig kompetanse på mottak for enslige mindreårige asylsøkere	100,9	490	1
Integrering og arbeid mot radikaliserings			
Økt støtt til SEIF	2,0	490	76
Økt støtte til organisasjoner som arbeider for integrering og lavterskelhjelp	5,0	490	76
Styrke tilskuddsordning til kommuner for forebygging av radikaliserings	10,0	440	60
Styrke minoritetsrådgivere	10,0	485	1
Forebygging av radikaliserings, tilskudd til frivillige organisasjoner	5,0	496	62
Helsetilbud for papirløse flyktninger/asylsøkere	2,0	765	60
Støtte til Stiftelsen Fargespill	1,0	496	71
Flyktninger			
1 500 flere overføringsflyktninger (kvoteflyktninger)	142,65	Flere	
1 000 flere relokaliseringsflyktninger fra innad i EU	128,3	Flere	

Boligsatsning			
Tilskudd til etablering av nye boliger	100,0	581	75
Tilskudd til flere utleieboliger i kommunene	100,0	581	76
Tilskudd til kommunene for utvikling av boligsosialt arbeid	10,0	581	78
Gjøre gamle bygårder tilgjengelig, tilskudd til heis	24,0	581	79
Øke Husbankens lånerammen til 28 mrd.		2412	90
Tilskudd til bolig, by og områdeutvikling	30,0	590	72
Øke bostøtten	250,0	580	70
Distrikt			
Styrke distriktstilskuddene	400,0	550	1
Styrke regionaltilskuddene	100,0	553	1
Annet			
Sametinget	30,0	550	50
Samisk høgskole	1,6	561	50
Fortsette drift i Au Pair Center for informasjon til au pairer	3,0	490	71
Inndekning	-539,7		
Sum rammeområde 6	1 367,5		

Rammeområde 7: Arbeid og sosial

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Flere i arbeid			
En reell ungdomsgaranti, med rett til tiltak og sterkere oppfølging i Nav	350,0	634	76
Arbeidsmarkedstiltak for arbeidsløse	256,5	634	76
Varig tilrettelagt arbeid	42,0	634	77
Et varmt samfunn			
Sosiale tiltak – frivillig arbeid	20,0	621	70
Pleiepenger. Forberede Nav på innføring av ny pleiepengeordning.	7,5	2650	72

Gjeninnføre barnetillegget for uføre	37,0	2655	70
Styrke bilstønadordningen	30,0	2661	74
Likestilling			
Tilskudd til arbeid for heltidskultur	50,0	601	50
Tilskudd til 6-timersdag	50,0	601	50
Likestillingssatsing i arbeidslivet - trepartssamarbeid for likestilling	10,0	871	21
Kamp mot arbeidslivskriminalitet			
Styrke Arbeidstilsynets arbeid mot kriminalitet og sosial dumping	35,2	640	1
Etablere to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet	24,8	640	1
Diverse			
Opprettholde Magasinet Velferd	1,5	601	70
Inndekning	-1 010,0		
Sum rammeområde 7	-95,5		

Rammeområde 8: Forsvar

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Styrket sjøforsvar			
Bevare Kystjegerkommandoen (KJK)	150,0	1732	1
Økt seilingstid sjøforsvaret	145,0	1732	1
Styrking av kystvakten	150,0	1790	1
Styrke hær og heimevern			
Økte driftsmidler til hæren	300,0	1731	1
Oppgradering av luftvern til hæren	100,0	1731	1
Nytt artilleri til hæren	100,0	1731	1
Utstyr til HV (skuddsikre vester, våpen mm.)	100,0	1734	1

Kutte i NATO-operasjoner			
Trekke ut norske styrker fra Baltikum	-95,0	1792	1
Trekke ut norske styrker fra Irak	-171,0	1792	1
Trekke ut norske styrker fra Jordan/Syria	-71,0	1792	1
Bevare forsvarrets musikk			
Beholde 5 fullverdige korps	70,0	1795	1
Satsning på cyberforsvar			
Styrke nasjonal sikkerhetsmyndighet	50,0	1723	1
E-tjenesten	35,0	1735	21
Inndekning	-728,0		
Sum rammeområde 8	135,0		

Rammeområde 9: Næring

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Omstilling			
Miljøteknologiordninga, for å støtte miljøvennlig omstilling i eksisterende bedrifter	300,0	2421	76
Nye programmer i Innovasjon Norge. Disse midlene går til bioøkonomi (100), digital fremtid (50) og Robot-Norge (50)	200,0	2421	50
Pumps and pipes, prosjekt for overføring av kunnskap fra oljesektoren til helsesektoren	5,0	732	70
Katapult - investering og drift av testsenter for innovasjon i industrien	40,0	2426	71
20 nærings-ph.d.-er	4,0	920	50
Frivillige midler romfart ESA (opp til 1 NNI)	0	922	72
Nasjonale følgemidler (romfart)	9,9	922	50
Norsk romsenter	2,8	922	50
Opprydding av farlig atomavfall	30,0	920	50

Nye arbeidsplasser			
Pre-så Kornfond, for å støtte gode ideer som kan skape nye arbeidsplasser	50,0	2421	77
Oppkapitaliser såkornfond for Nord-Norge med 500 mill.	111,9	2421	51,53
Kyst			
Marin fremtid - blå revolusjon. Nytt program under Innovasjon Norge. Bred satsing på bærekraftig og industriell utvikling av Norges havområder	200,0	2421	75 (ny)
Elektrifisering av kysten – låneprogram for elsjark	60,0	2421	50
Heve taket på nettolønnsordninga for sjøfolk	11,0	909	73
Pilotprosjekt grønn oppdrettsteknologi, Hardangerfjorden	5,0	917	1
Inndekning	-374,8		
Sum rammeområde 9	654,757		

90-poster på ramme 9			
Investinor	1 250,0	3950	95
Egenkapitalinskudd til Store norske Spitsbergen Kullkompani	-144,0	950	95

Rammeområde 10: Fiskeri

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Havforskningsinstituttet - Økt kunnskap om havet	27,9	925	22
Sett sjøbein - entreprenørskap i sjømatnæringa	3,0		
Fiskesprell: Mål om å øke interessent for sjømat blant barn og unge	3,0		
Havbruksfond med ny utforming	347,0	919	60
Sum rammeområde 10	380,9		

Rammeområde 11: Landbruk

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Utviklingsfondet for skogbruket	4,0	1149	51
Tiltak for industriell bruk av biomasse	5,0	1149	74
Trebasert innovasjonsprogram, Innovasjon Norge	55,0	1149	74
Dyr			
Regionale hestesenter	1,5	1139	71
Full stilling Norecopa - Alternativer til dyreforsøk	0,2	1112	50
Annet			
Rette opp kutt i tilskudd til organisasjonene	5,0	1138	70
Tilskudd til klimaveiledning/klimarådgivere i landbruket	20,0	1139	72
Inndekning	-145,0		
Sum rammeområde 11	-54,3		

Rammeområde 12: Olje og energi

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Kutte klimagassutslipp gjennom Enova. Satse ekstra på klimatiltak industri, energieffektiviseringstiltak bygg og landstrøm i norske havner.	630,0	1825	50
Styrke satsing på havvind. 50 mill. i oppstart og inntil 500 mill. i tilsagnsfullmakt	50,0	1825	31(ny)
Styrke satsing karbonfangst og -lagring for å fullføre prosjektet både Klemetsrud i Oslo og prosjektene i Grenland	30,0	1840	70
Økt satsing energiforskning	100,0	1830	50
Utjevning av overføringstariffer	20,0	1820	73
Klimatilpasning (flom og skredsikring)	100,0	1820	22
Telemarkskanalen	6,0	1820	74
Inndekning	-473,6		
Sum rammeområde 12	462,4		

Rammeområde 13: Miljø

Sak	Beløp	Kapittel	Post
VI har ingen arter å miste			
Barskogvern i Norge for å ta vare på trua arter	240,0	1420	35
Ta vare på trua arter og naturtyper	50,0	1420	82
Økt satsing for å ta vare på natur i Miljødirektoratet	30,0	1420	1
Restaurering av myr	10,0	1420	35
Skjøtsel verneområder	36,0	1420	31
Vern om kulturlandskap	20,0	1420	82
Økt kunnskap om norsk natur - økologisk grunnkart og artsprosjektet	90,0	1410	21
Kamp mot fremmede arter	30,0	1420	21
Nasjonalparker	5,0	1420	34
Konfliktdempende og forebyggende tiltak rovdyr og beitenæring	50,0	1420	73
Økt støtte frivillige miljøorganisasjoner	8,0	1420	80
Verdensarvområde	5,0	1420	81
Ta vare på fjord og hav			
Støtte prosjekter som skal hindre at havet forurenses og ødelegges av plast og søppel	50,0	1420	71
Prøveprosjekt for kassering av fritidsbåter	30,0	1420	71
Genbank for Hardangerlaksen	25,0	1420	22
Opptrapping laksetrappa i Vefsna og restaurering av andre fisketrapper	15,0	1420	22
Sikre rent vann og natur i god tilstand i sjøer og vassdrag	60,0	1420	70
Driftstilskudd «Hold Norge rent»	1,0	1420	77
Fossesenteret i Gaular	5,0	1420	85
Handlingsplan truet sjøfugl	20,0	1420	82
Giftoppyrdding i norske fjorder	50,0	1420	69
Balsfjord Våtmarksenter	0,85	1420	85
Bare nullutslipp er godt nok			
Miljøvennlige offentlige anskaffelser	30,0	1400	76

Nullutslippsferger fylkessamband	100,0	1422	21
Ta vare på regnskogen (Klima- og skogsatsinga)	200,0	1482	73
Støtteordning for å fase ut gamle forurensende vedovner i by for å bedre bylufta	50,0	1420	62 (ny)
Klimatiltak og klimatilpasning i kommuner og fylker gjennom ordningen KLIMASATS. 100 mill. kr til klimatiltak og 100 mill. kr til klimatilpasning	200,0	1420	61
Kulturminner			
Norsk kulturminnefond	12,0	1432	50
Tilskudd til verna hus, blant annet sikring av verneverdige bygg, Strusshamn	10,0	1429	71
Vedlikehold av stavkirker og steinkirker	10,0	1429	73
Støtte til Fortidsminneforeningen (driftsstøtte og museumsstøtte)	3,0	1400	21
Tekniske og industrielle kulturminner, blant annet økt støtte til Norsk Vassdrags- og Industristadmuseum, Odda, vedlikehold	13,0	1429	72
Samisk kulturminnearbeid. Få samiske kulturminner inn i digital form, skjøtsel og formidlingsarbeid Mortensnes kulturminneområde	2,0	1429	50
Hardanger Fartøyvernssenter i Kvam, oppstart prosjektet Tett på	3,0	1429	75
Friluftslivsatsing			
Støtte frivillige friluftslivsorganisasjoner	8,0	1420	80
Støtte til lokale friluftslivsaktiviteter	30,0	1420	78
Forum og natur og friluftsliv skal få ansette koordinatorene i alle fylker	3,5	1420	78
Den naturlige skolesekken	10,0	1400	62
Kartlegging av friluftslivsområder	8,5	1420	78
Kontroll motorferdsel i utmark	10,0	1420	21
Inndekning	-14,0		
Sum rammeområde 13	1 519,85		

Rammeområde 15: Helse

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Sykehusmilliard: Sterkere sykehusøkonomi, prioritering av mer behandling og fødselsomsorg, ikke mer byråkrati	1 000,0	732	72-75
Helse først - avvikle stykkprisfinansiering i sykehusene	0	732	76
Beholde livsviktige medikamenter i folketrygden	0	2751	70
Tilbakeføring øyeblikkelig hjelp rus og psykisk helse	86,5	732	72-75
Trygge overgrepsmottak - statlig fullfinansiering	75,0	732	72-75
Tannsjekk for eldre over 75 år	95,0	2711	72
Sykehusklovnene	2,0	732	72-75
Utvikling av metoder for køjfjerning i psykiatrien	3,0		
Housing first - trygge hjem og oppfølging for god rusomsorg	4,0	581	78
Hjelp til å hjelpe - støtte til livsviktig skadereduksjon for rusavhengige	50,0	765	72
Portugalmodellen - opptrappingsplan for raskere tilgang til rusbehandling	50,0	732	72-75
Kutt i unødvendig byråkrati, og overføring av penger til kommunebudsjettet, grunnet Frps eldreeksperiment (overføres til rammeområde 18)	-1 015,4	761	65
Menneskerettigheter og brukerombud	20,0	761	71
Egenandeler - fritak for alle barn	47,5	2711	72
Innføring av egenandelstak for tannlege. 10 prosent av kostnader over 2500 kroner dekkes.	1 000,0	572	60F
Sikre fysioterapi for mennesker på diagnoselisten, og gratistilbud til barn under 16 år	323,1	2755	71
Tilskudd til forsøk med skolefrokost i videregående skole	10,0	714	79
Inndekning	-170,3		
Sum rammeområde 15	1 580,4		

Rammeområde 16: Kirke, utdanning og forskning

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Grunnskolen			
Tilskudd for økt lærertetthet på ungdomsskoler over gjennomsnittlig gruppestørrelse på 20 elever og med grunnskolepoeng under landssnittet	169,3	226	62
Forsøk med fag om livsmestring på 5.-7. trinn	20,0	226	62
Mobbing: Øke tilskuddet til fylkesmannen som nytt tilsynsorgan vedr. mobbing	10,0	226	21
Mobbing: Skolebasert kompetanseheving	20,0	226	21
SFO: Tilskudd for gratis halvdagsplass i områder med høy andel minoritetsspråklige barn, samt økt kompetanse	100,0	226	21
Tilskudd for økt samarbeid med lokalt næringsliv, idrettslag og kulturforeninger	20,0	226	21
Videregående			
Øke lærlingtilskuddet	100,0	226	21
Pilotprosjekt Hjeltnes vdg.	9,0	226	21
Økt utstyrstipend for elever	15,0	2410	70
Øke bevilgningen for å få læreplass til elever med særskilte behov	20,0	225	70
Yrkesfag: Fornyning og oppgradering av utstyrspakken på yrkesfaglige linjer.	70,0	226	21
Høyere utdanning og forskning			
Inkludere folkehøgskoleelever i 11. måneders studiestøtte	5,48	Flere	
Øke studiestøtten til 1,3 G	393,5	Flere	
1000 nye studieplasser, IKT og teknologi	60,0	260	50/70
Flytte 300 mill. tilbake fra oppdragsforskning til basisfinansiering av UH	0	260	50
1000 flere studentboliger	57,0	270	75
Reversere regjeringens kutt i universitets- og høyskolesektoren. Overføres til tiltak rettet mot studiekvalitet og studentoppfølging	160,0	260	50
Økt tilskudd for offentlige- og nærings-ph.d.-er	20,0	281	50

Gå mot regjeringens forslag om å heve studielånsrenta	365,7	2410	50
Høyskolestiftelsen i Kongsvinger. Øremerkede midler til nye strategiske studieplasser innenfor IKT og bioøkonomi	1,0	260	70
Open Access Fond for å fremme norske forskningstidsskrifters overgang til Open Access	5,0	281	50
Barnehage			
Tilsyn barnehagene. Øke bevilgningen til fylkesmannen som tilsynsorgan for barnehagene	4,0	231	21
Annet			
Sjunkhatten folkehøgskole	1,5	253	70
Basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)	10,0	257	70
Fjernundervisning samisk språk	5,0	222	1
Tegnspråkopplæring. Tilskudd til skoler med elever som skal ha opplæring etter paragraf 2-6	10,0	226	62
Tilskudd til Globalskolen. Kompletterende fjernundervisning for norske elever, ca. 1460 elever som bor i utlandet	12,0	228	78
Voksenopplæringsforbundets arbeids- og inkluderingsinnsats	1,0	254	73
Leirskole, støtte til reise og opphold for 10 000 elever	50,0	255	66
Sum rammeområde 16	1 714,48		

Rammeområde 17: Samferdsel

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Kollektivtrafikk			
Kollektivsatsing i Oslo, Bergen, Trondheim, Nord-Jæren, Kristiansand, Buskerudbyen (Kongsberg, Øvre-Nedre Eiker, Drammen, Lier), Grenland, Nedre Glomma (Sarpsborg, Fredrikstad) og Tromsø	700,0	1330	61

Økt satsing store kollektivinvesteringer i de fire største byene	600,0	1330	63
Flere byer og tettsteder enn i dag skal få bymiljøavtaler for bedre satsing på kollektiv, sykkel og gange. F.eks: Bodø, Tønsberg, Moss, Hamar, Molde, Lillehammer, Gjøvik, Sandefjord	500,0	1330	64
Oppstart av satsingen Nasjonalt kollektivmånedskort for ungdom	100,0	1330	60
Doble den nasjonale TT-ordningen	45,0	1330	60
Sikre bedre kvalitet i utviklingen av en samlet nasjonal reiseplanlegger og elektronisk billettering for kollektivtrafikken i Norge for å gjøre det enklere å reise kollektivt	40,0	1330	60
Sykkel			
Sykkelsatsing riksvei	200,0	1320	30
Sykkelsatsing kommune og fylke	400,0	1320	63
Tog			
Jernbaneinvesteringer, planlegging. Skal blant annet gå til framdrift i planlegging av jernbanetunnelene i Oslo, dobbeltspor Vestfoldbanen, InterCity-prosjekter i Hedmark, Akershus og Østfold, elektrifisering av Trønder-/Meråkerbanen, Rørosbanen og Solørbanen, samt Ålgårdbanen	400,0	1352	72
Jernbaneinvesteringer. Blant annet rassikring og tunnelsikkerhet, utbedring Sørlandsbanen, tiltak på Nordlandsbanen, byggestart Sørumsand Stasjon.	400,0	1352	73
Drift og vedlikehold jernbane, fornying og godstiltak	600,0	1352	71
Bonusordning for trafikkvekst langdistansetog. Skal premiere togoperatørene til å oppnå trafikkvekst	20,0	1352	70
Utvide ordningen med 20 prosent rabatt på måneds- og årskort for NSB	105,0	1352	70
Elbiler			
Utbygging av ladepunkter for å realisere elektrifiseringen av vegtrafikken	100,0	1320	32 (ny)

Mindre veibygging			
Omfordeling riksveiinvesteringer	-700,0	1320	30
Kutt nye veier	-2 075,0	1321	70
Kutt nye veier	-1 000,0	1321	
Reversere forslaget om lavere bompenger	-502,0	1330	75
Andre satsninger			
Bredbånd	100,0	1380	71
Ras- og skredsikring fylkesveier, klimatilpasning	100,0	1320	62
Ras- og skredsikring riksveier, klimatilpasning	100,0	1320	31
Havner. Nye anlegg og vedlikehold	30,0	1360	30
Tilskudd til fiskerihavneanlegg	10,0	1360	60
Sum rammeområde 17	273,0		
90-poster på ramme 17			
Egenkapital Nye baner - lyntog	13 000,0	1352	90(ny)

Rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Barnehage			
Maksimalpris på 2680 kr (1750 kr i 2005).	135,0	571	60F
Innfase bemanningsnorm: 3 pr voksen for de yngste barna, 6 pr voksne for de eldste barna	0	571	60F
Øke andelen fagarbeidere med relevant fagbrev til minimum 25 pst. av de ansatte	21,0	571	60F
Øke andelen barnehagelærer til minimum 50 pst av de ansatte. Innføring fra 1. august.	346,0	571	60F
Opptapping mot to opptak i året: Utvid retten til 1. januar	385,0	571	60F
Innføre kommunal ventestøtte for barn uten barnehageplass, som følge av avvikling av kontantstøtten	989,0	571	60F

Skole			
Innføre minsteressurs-norm på skolenivå, maks 15 elever pr lærer på 1.-4. trinn	522,0	571	60F
Veiledningsordning nyutdannede lærere	200,0	571	60F
Innføre to årstimer for øvingstid på 5.-7. trinn med lærer	168,0	571	60F
Fysisk aktivitet ungdomstrinnet: Utvide timetallet på 8., 9. og 10. trinn slik at det totale timetallet til fysisk aktivitet er på min 0,5 t daglig.	313,0	571	60F
Innføre et frivillig og gratis tilbud om kulturskoletime for 1.-4. trinn fra 1. august	84,0	571	60F
Øke stillinger til helsestasjon og skolehelsetjenester. Øremerke 50 mill. og styrke med 150 mill.	150,0	571	60Ø
Tidlig innsats i skolen. Øremerke 150 mill. kroner.	0	571	60Ø
Oppstart enkelt skolemåltid ungdomstrinnet	700,0	571	60F
Én time praktisk-estetiske fag på 1-4. trinn	84,0	571	60F
Barnevern			
Ta igjen etterslep for finansiering av Oslo kommunes 2. linje barnevern	160,0	571	60Ø
Styrke barnevernet	100,0	571	60F
Helse og omsorg			
Øremerking 300 mill. kroner til rusomsorg og øke med 50 mill. kroner	50,0	571	60Ø
Økt bemanning og rett til hele stillinger, eldreomsorg	200,0	571	60F
Styrke brukerstyrt personlig assistanse ordningen	50,0	571	60F
Øremerke 100 mill. kr. og øke med 50 mill. for rehabilitering	50,0	571	60F
Tilbakeføre øyeblikkelig døgntilbud psykisk helse/rus til spesialisthelsetjenesten i helsebudsjettet (overføres til rammeområde 15)	-86,5	571	60F
Avslutte forsøk med statlig finansiert eldreomsorg (overført fra rammeområde 15)	1 015,4	571	60F
Styrke kommunene for å gjeninnføre diagnoselista for fysioterapi	175,0	571	60F
Opptrapping for lavterskeltilbud psykisk helse	200,0	571	60Ø

Arbeid og aktivitet			
Øke midler til arbeidstiltak og kvalifiseringsprogram	100,0	571	60F
Aktivitetsstøtte for barn og unge	100,0	571	60F
Klimatilpasning			
Styrke arbeidet med klimatiltak og klimatilpasning	50,0	571	60F
Rentekompensasjon til kommunene, investering i vann og avløp. Flomutsatte kommuner prioriteres.	200,0	571	68 (ny)
Bibliotekløft			
Nasjonalt bibliotekløft	200,0	571	60F
Storby			
Øke veksttilskudd	80,0	571	66
Øke storbytilskudd	80,0	571	67
Annet			
Senke innslagspunktet for refusjon for ressurskrevende tjenester	330,0	575	60F
Fylkeskommunen			
Kollektivtrafikk i fylkeskommunene	250,0	572	60F
Klimatilpasning og klimaarbeid fylkeskommune	50,0	572	60F
Næringsutvikling fylke	50,0	572	60F
Kompensasjonsordning inntektssystemet fylke	100,0	572	60F
Flere lærlingeplasser fylke	120,0	572	60Ø
Inndekning	-1 326,7		
Sum rammeområde 18	6 394,2		
Vedlegg: Nøkkeltall for kommuneøkonomien			
Frie midler kommunene (utenom flytting av forsøk eldreomsorg)	4 338,8		
Øremerkede midler kommunene	960,0		

Andre overføringer til kommunene (storby- satsning, ressurskrevende tjenester, refusjon barnevernstjenester, mm)	910,0
Frie midler fylkeskommunene	450,0
Øremerkede midler fylkeskommunene	120,0
Sum til kommunene	6 778,8

Rammeområde 20: Finansadministrasjon mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Satsning i Skatteetaten på avdekking av skattejuks	25,0	1618	1
Sum rammeområde 20	25,0		

Vedlegg 3: Inndekning

Inndekning	Beløp	Kapittel	Post
Eiendommer kongelige formål	-10,0	531	01, 45
Statsministerens kontor	-5,0	20	1
Statsrådet	-5,0	21	1
Regjeringsadvokaten	-10,0	24	1
Stoppe innføringen av betalingskort kun med mulighet for kontantuttak	-5,0	490	21
Kutte innføring av prøver for asylsøkere og flyktninger	-13,0	490	1
Kutte støtten til Human Right Service	-1,835	496	71
Raskere avvikling av kontrakter knyttet til tomme asylmottak	-100,0	490	21
Redusere økte bevilgninger til tilbakekallelser av oppholdstillatelser og statsborgerskap	-25,0	490	21
Kommunaldepartementet	-10,0	500	1
Redusert prognose for antall asylsøkere	-384,9	Flere	
Tilskudd til frivillighetssentraler	-131,0	571	60F
Ta ut midler til boligsosiale formål fra kommunenes inntektsramme og beholde det som et eget tilskudd	-5,7	571	60F
Ta ut midler til boligsosialt arbeid fra kommunenes inntektsramme og overføre til arbeid- og sosialdepartementet	-10,0	571	60F
Regionsentertilskudd	-100,0	571	65
Engangskostnad fylkessammenslåing.	-180,0	571	61
Engangskostnad kommunesammenslåing	-900,0	573	60
Avvikle kontantstøtten for å omgjøre den til en kommunal ventestøtte for barn uten barnehageplass	-1 539,0	844	70
Regionkontor til kulturrådet	-7,0	352	71
Redusere gaveforsterkningsordningen	-30,0	325	81
Redusere økning i talent Norge	-5,0	325	86
Redusere nysatsning på kamp mot terrorisme	-100,0	164	72
Verdensbanken	-100,0	171	70
Regionale banker og fond	-54,0	171	71
Ikke bruke utvidelsen av Trandum	-35,9	440	21
Reduksjon Nødnettssdirektoratet	-10,0	456	1

Omdisponere fra leie av fengselsplasser i Nederland til økt satsning på fotlenkesoning, økt satsning på bygging av nye fengselsplasser, økt tilskudd til vedlikehold og helsetjenester i fengslene.	-145,5	420	1
Redusere økte bevilgninger til tilbakekallelser av oppholdstillatelser og statsborgerskap	-32,0	440	1
10 mill fra ramme 7 på boligsosialt arbeid er innlemmet i kommuneramma	-10,0	621	63
Kutte særtilllegg for gifte og samboende pensjonister tilbake til nivå gjeldende fram til september 2016. Omfordele innenfor sånn at enslige og minstepensjonister kommer bedre ut.	-1 000,0	Flere	
Redusert innfasing av kampfly	-325,0	1761	45
Utsette investeringer på Evenes	-100,0		
Redusere nybygg hos Forsvarsbygg	-200,0	1710	45
Bordingsteam etableres ikke som erstatning for KJK	-100,0	1732	1
Heimevernsungdommen	-3,0	1734	1
Kutte tilskudd til petroleum i Innovasjon Norge	-197,0	2421	50
Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.	-5,0	906	1
Klagenemndssekretariatet	-17,7	912	1
Regelrådet	-8,6	915	1
Tapsavsetning, egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kullkompani	-144,0	950	51
Tilskudd til særskilte prosjekter	-2,5	900	75
Avvikle miljøskadelige subsidier i skogbruket	-25,0	1149	71
Avvikle miljøskadelige subsidier i skogbruket	-120,0	1150	50
Avvikle bevilgning til geologiske undersøkelser	-57,0	1810	21
Kutte bevilgning til Petoro Iceland	-1,5	1815	72
Kutte bevilgning statlig deltakelse petroleumsvirksomhet islandsk kontinentalsokkel	-7,1	1815	73
Kutt støtten til petroleumsforskning	-408,0	1830	50
Skogplanting som klimatiltak	-14,0	1420	37
Departementer, direktorater og helseforetak pålegges mindre bruk av eksterne konsulenter	-500,0		
Økt utbytte Avinor til 50 prosent	-28,5	5622	80
Kutt i unødvendig byråkrati, og overføring av penger til kommunebudsjettet, grunnet Frps eldreeksperiment	-170,3	761	65
Sum inndekning	-7 399,0		

**TA KAMPEN FOR
ET VARMT SAMFUNN**

